

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΚΛΙΝΙΚΗΣ
ΣΕΞΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΙΑΤΡΟΥΣ

Σεξουαλική ανάπτυξη

και

προσανατολισμός

Νίκος Βαϊδάκης

Ψυχίατρος

Σάββατο 31 Οκτωβρίου 2015

Ώρα: 9.00-10.00

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΟΥΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ / ΚΕΝΤΡΟ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΚΥΚΛΟΣ

ΣΕΚ
ΜΙΝΑΡΙΩΝ

Κ
ΛΙΝΙΚΗΣ

Σ

ΕΞΟΛΟΓΙΑΣ

για

ΙΑΤΡΟΥΣ

- Σεξουαλική ταυτότητα
- Σεξουαλική ανάπτυξη και προσανατολισμός
- Διαταραχές ταυτότητας φύλλου

Σάββατο 31 Οκτωβρίου 2015
Ώρα: 9.00-10.00

**ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙ
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ**

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ & ΡΟΛΟΣ ΦΥΛΟΥ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Ταυτότητα και Ρόλος Φύλου

(GENDER IDENTITY/ROLE)

Φύλο

Το φύλο (sex) : Άρρεν - Θήλυ

Βιολογικό επίπεδο

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΦΥΛΟΥ (GENDER IDENTITY/ROLE) (I)

«**Ταυτότητα φύλου** είναι η ιδιωτική έκφραση του ρόλου του φύλου και **Ρόλος του φύλου** είναι η δημόσια έκφραση της ταυτότητας του φύλου. Η ταυτότητα και ο ρόλος του φύλου είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος και συγκροτούν την ολότητα «ταυτότητα και ρόλο του φύλου».

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΦΥΛΟΥ (GENDER IDENTITY/ROLE) (II)

Ταυτότητα φύλου είναι η σταθερή επίμονη και συνολική έκφραση της ατομικότητας σαν άνδρας, γυναίκα ή ανδρόγυνου.

Ρόλος του φύλου είναι οτιδήποτε κάνει ή λέει ένα άτομο για να δείξει στους άλλους και στον εαυτό του κατά πόσο είναι άνδρας, γυναίκα ή ανδρόγυνος.

ΠΟΙΚΙΛΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΡΟΛΟΙ

Όλοι μας έχουμε διάφορες εκφράσεις του “εγώ” οι οποίες αντανακλούν πλευρές τις προσωπικότητάς μας, διαφορετικούς ρόλους και καταστάσεις της ύπαρξής μας. Κινούμεθα εντός και εκτός των καταστάσεων αυτών χωρίς συνάφεια και μπορούμε εύκολα να ανακαλούμε τι κάνουμε ενώ βρισκόμαστε σε διαφορετική κατάσταση του εγώ.

Ταυτότητα και Ρόλος Φύλου

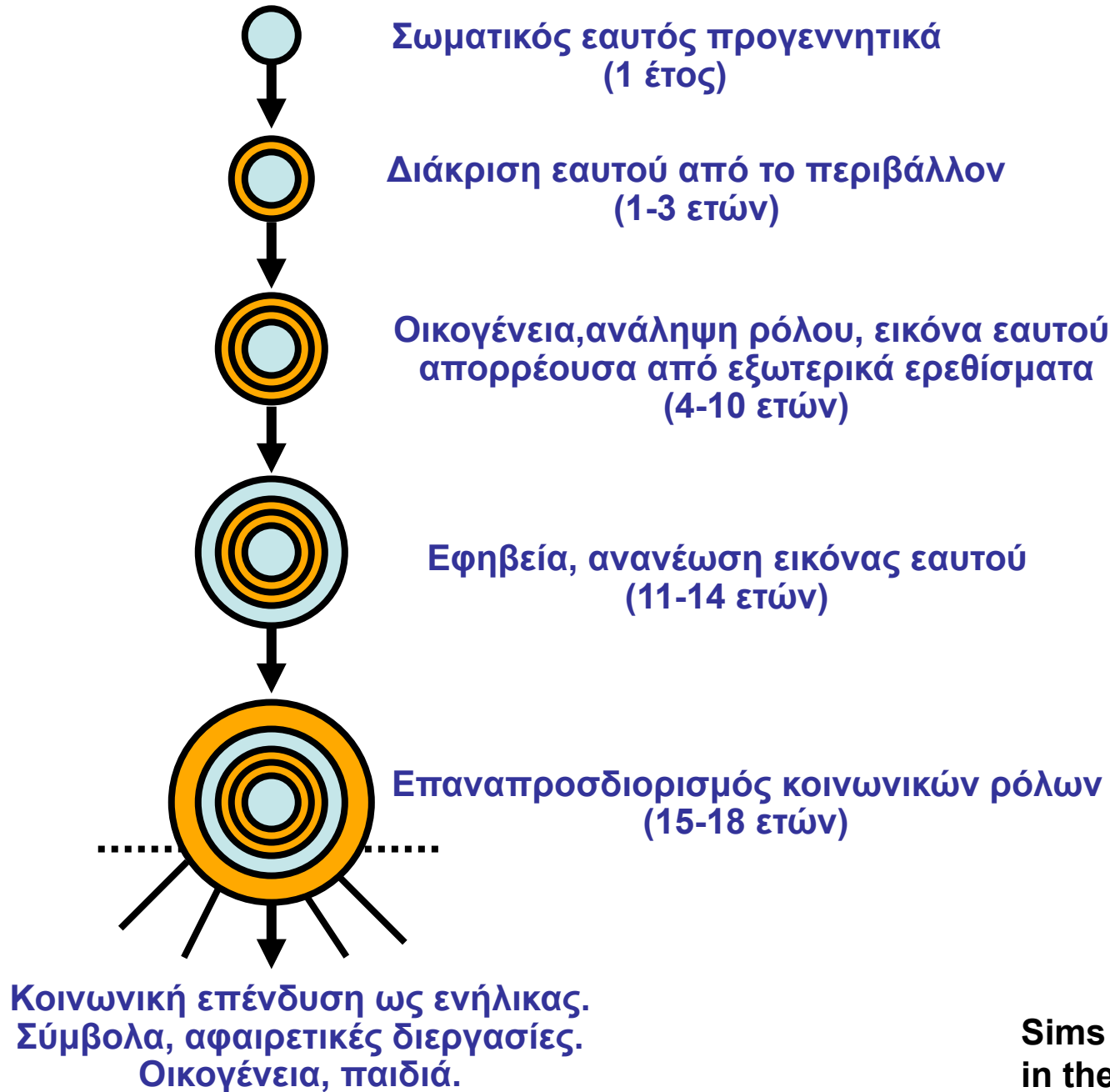
Κοινωνικό φύλο (γένος) (gender)

Κοινωνικό φύλο (Gender) είναι το σύνολο των κοινωνικών αξιών, κοινωνικών στάσεων, ρόλων και χαρακτηριστικών που βασίζονται στο φύλο.

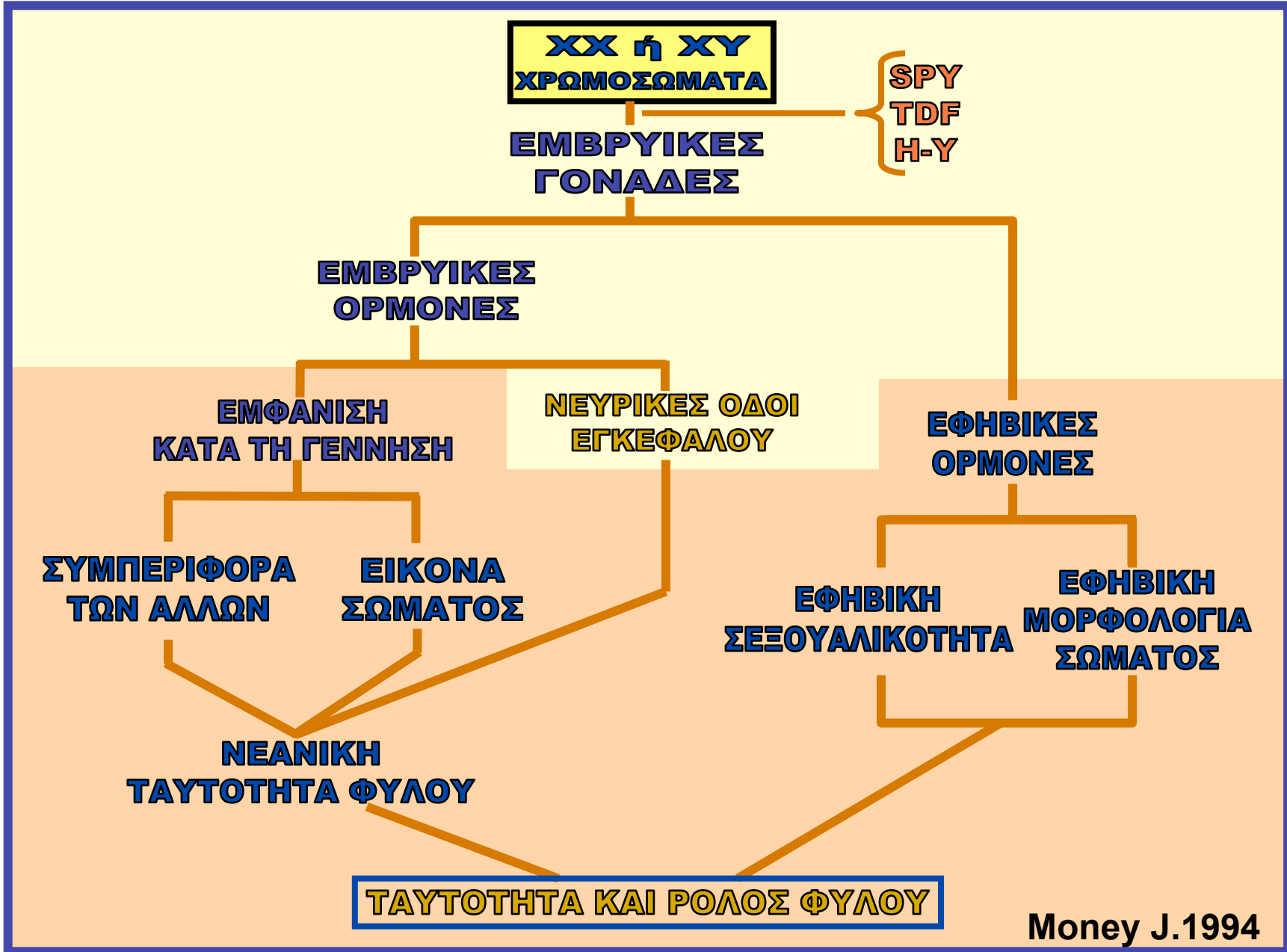
**Η ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΚΑΙ
ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΦΥΛΟΥ**

ΦΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΕΑΥΤΟΥ (SELF-IMAGE)

Η ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ

Η ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ

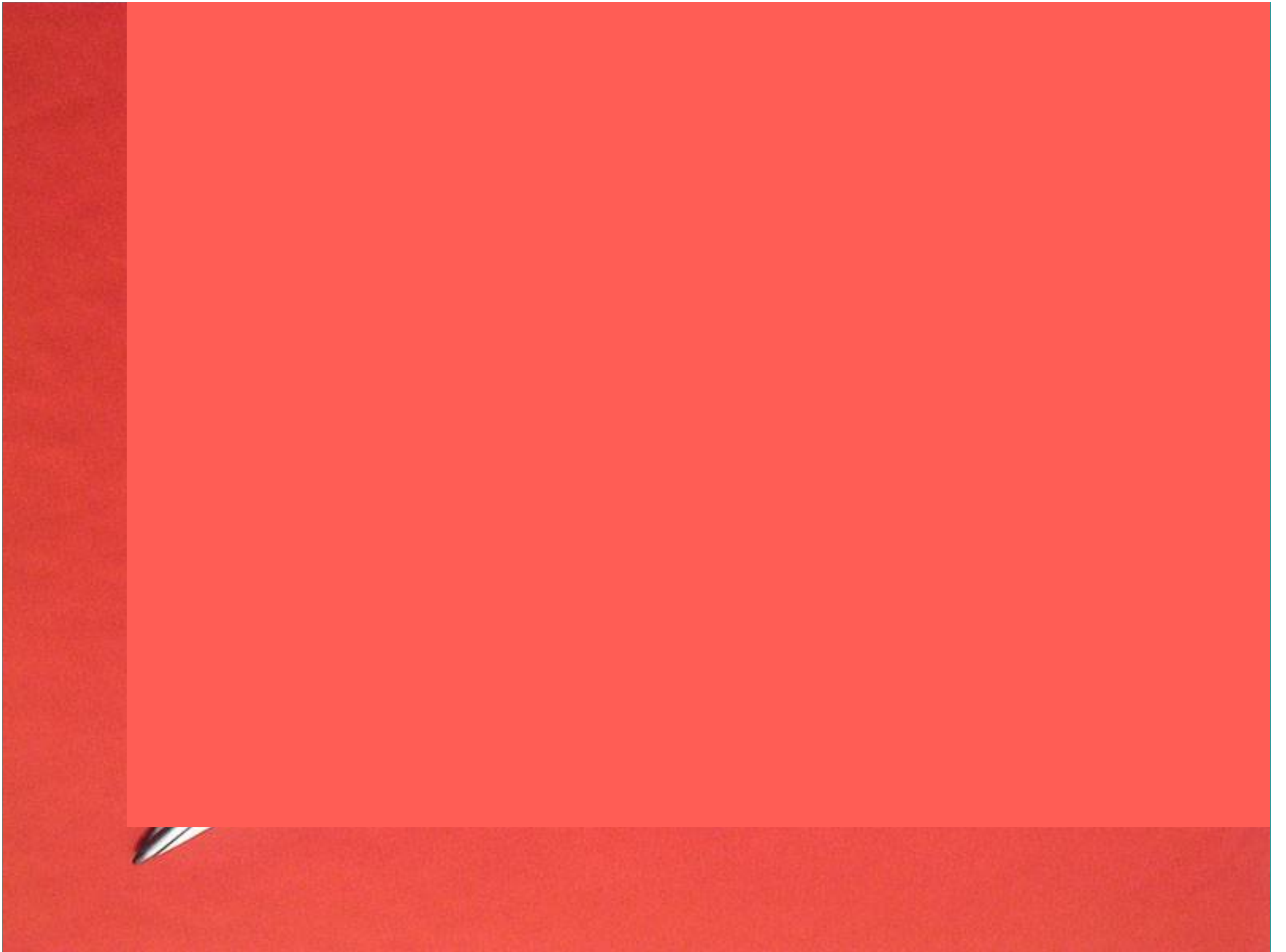

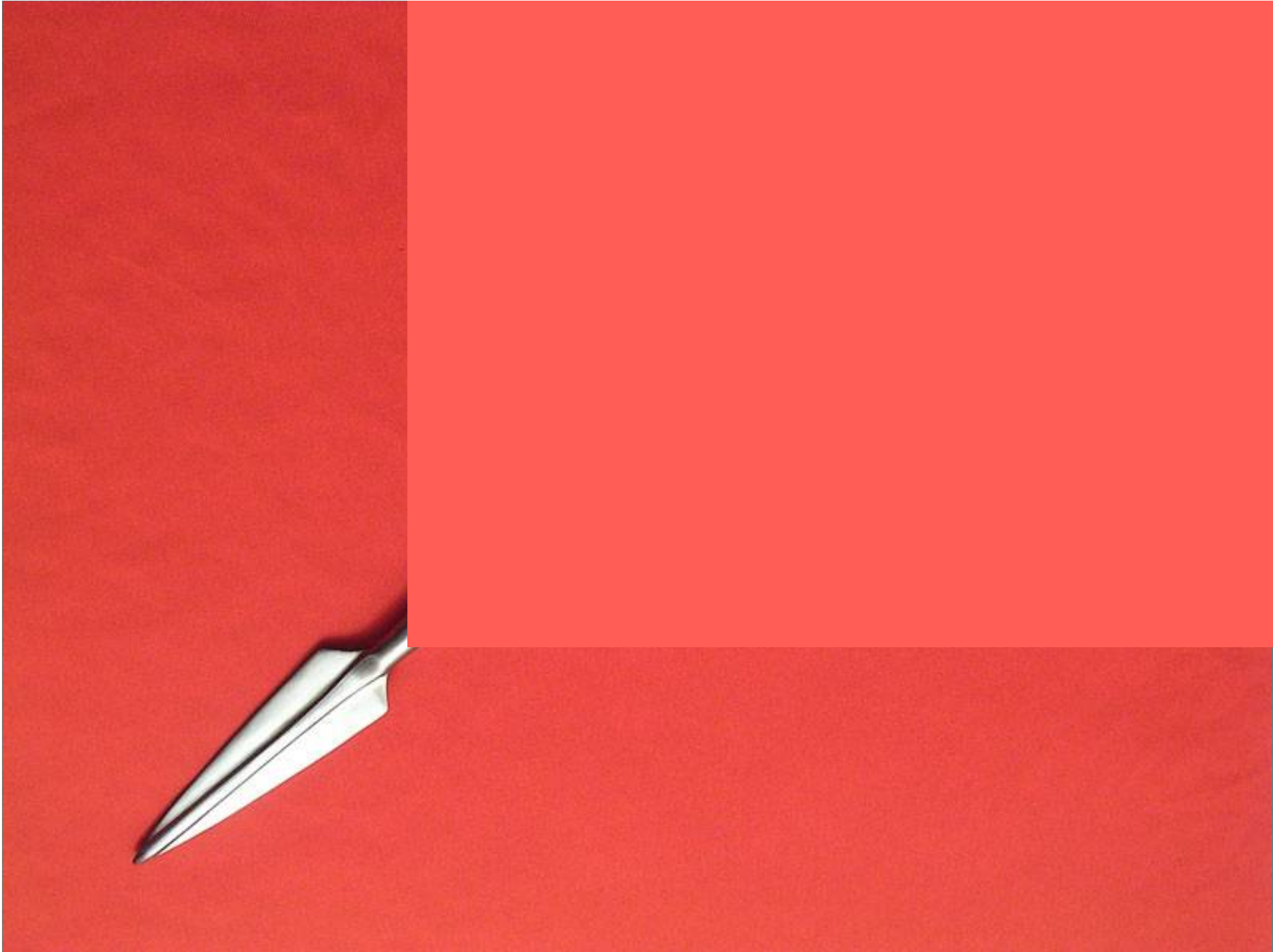
Examples of a female and a male animal contacting toys. The female animal (left) appears to be conducting an anogenital inspection of the toy doll, similar to inspections of infant vervet monkeys. The male animal (right) appears to be moving the car along the ground in a manner similar to that a child might use (Alexander and Hines, 2002).

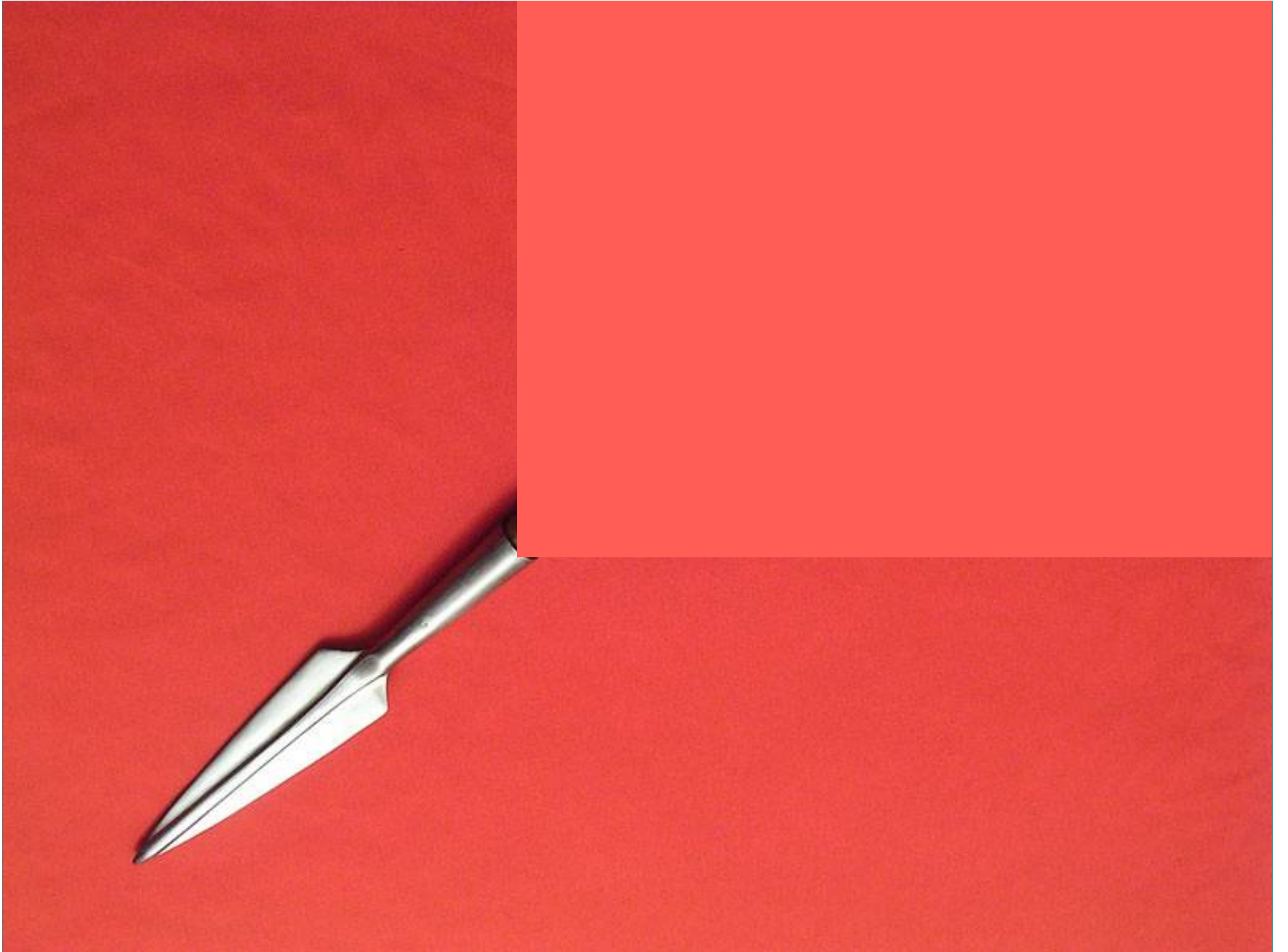
Pasterski VL, Geffner ME, Brain C, Hindmarsh P, Brook C, Hines M. Prenatal hormones and postnatal socialization by parents as determinants of male-typical toy play in girls with congenital adrenal hyperplasia. *Child Development*. 2005;76:264–278. [[PubMed](#)]

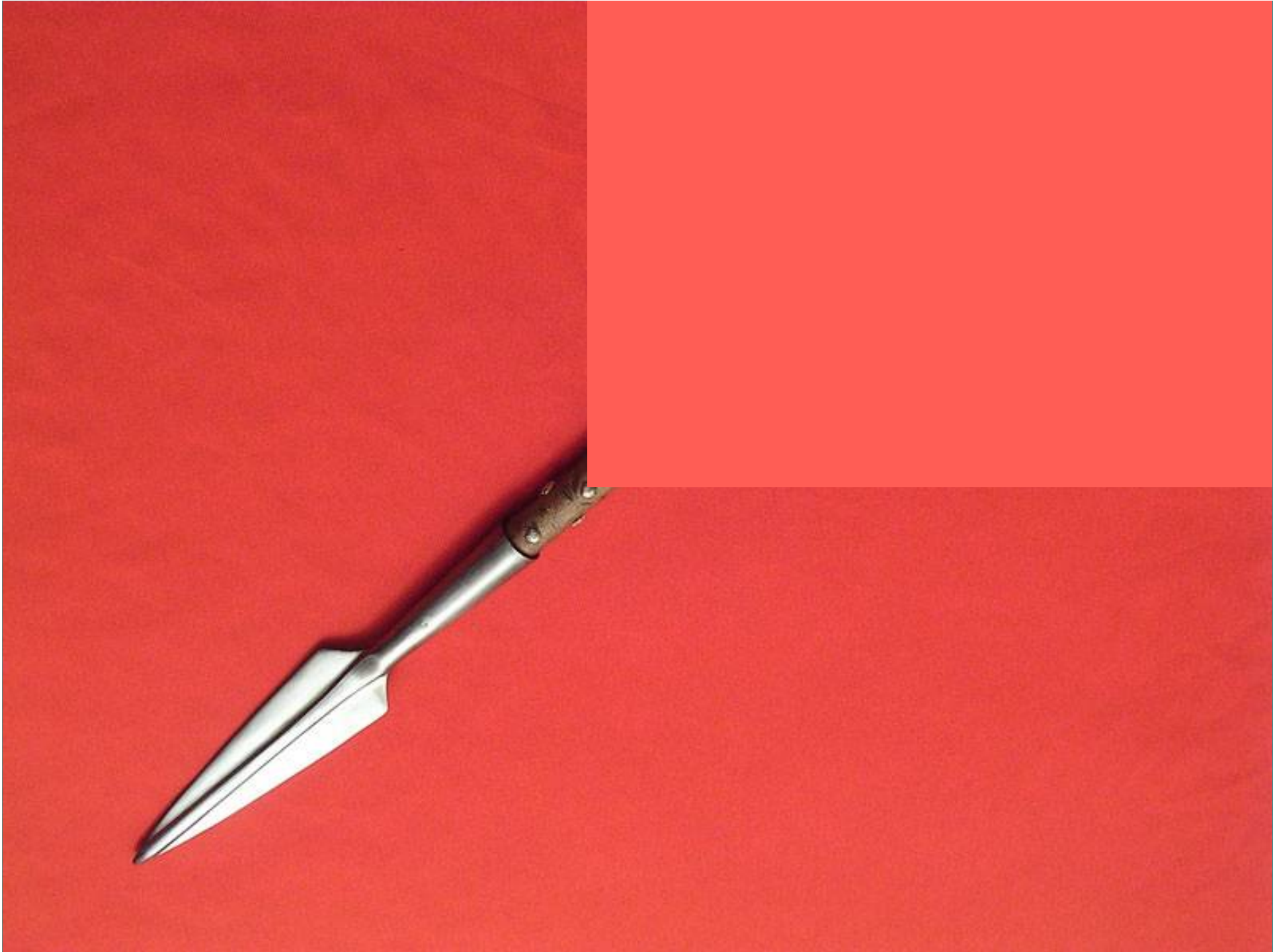

ΓΟΝΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ & ΡΟΛΟΣ ΦΥΛΟΥ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

**Εγκέφαλος
και
Σεξουαλική
Συμπεριφορά**

**Σε όλα τα ζώα ο εγκέφαλος είναι
ο κύριος ρυθμιστής της
σεξουαλικής συμπεριφοράς και
η περιοχή που εμπλέκεται πιο
πολύ είναι ο υποθάλαμος**

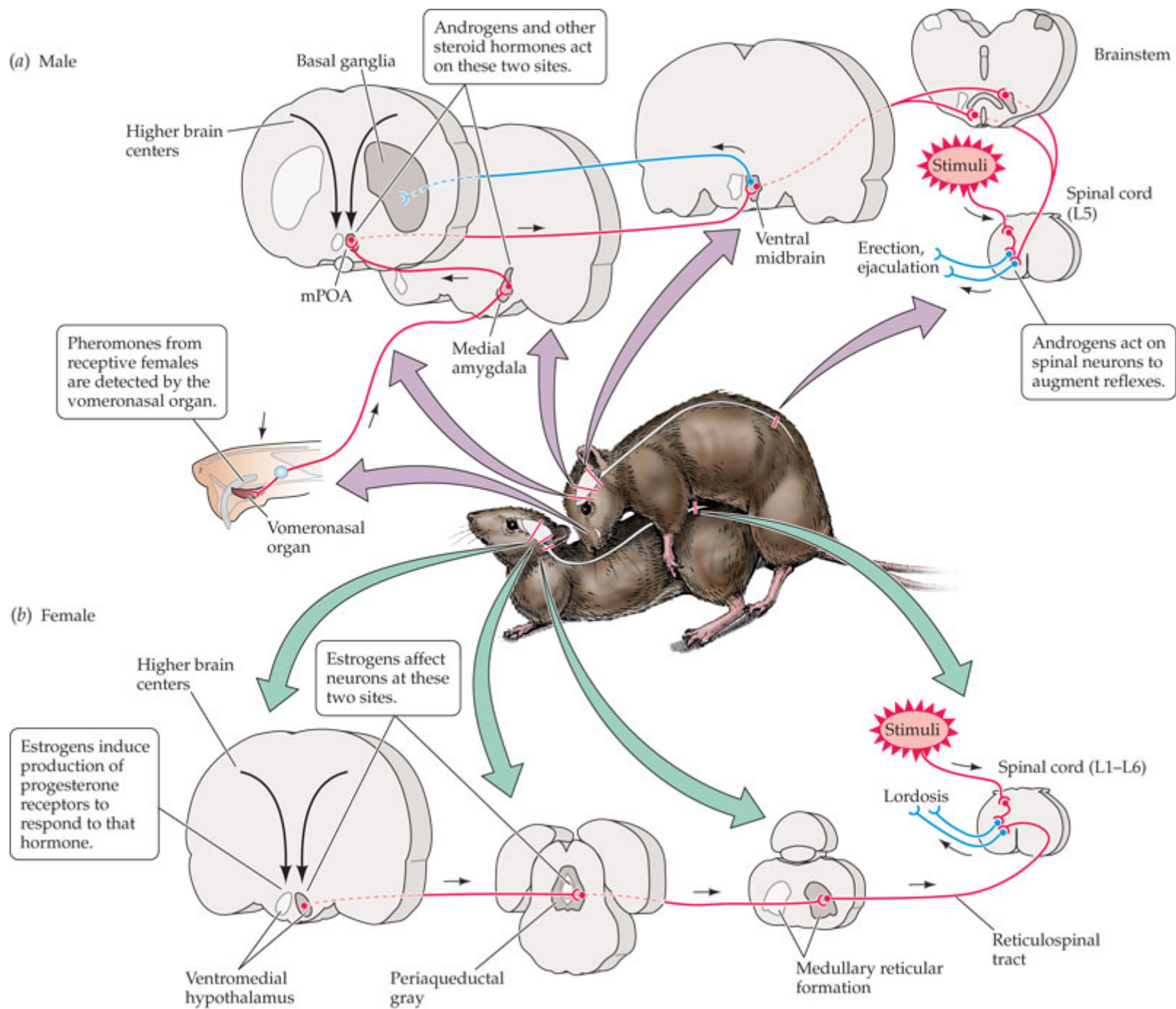
**Θηλυκός
και
Αρσενικός
Εγκέφαλος**

Θηλυκός και Αρσενικός Εγκέφαλος

Ο τρόπος συμπεριφοράς των ζώων κατά την αναπαραγωγή, φαίνεται να καθορίζεται, τουλάχιστο στα ποντίκια, από την περιοχή του υποθαλάμου που συμμετέχει.

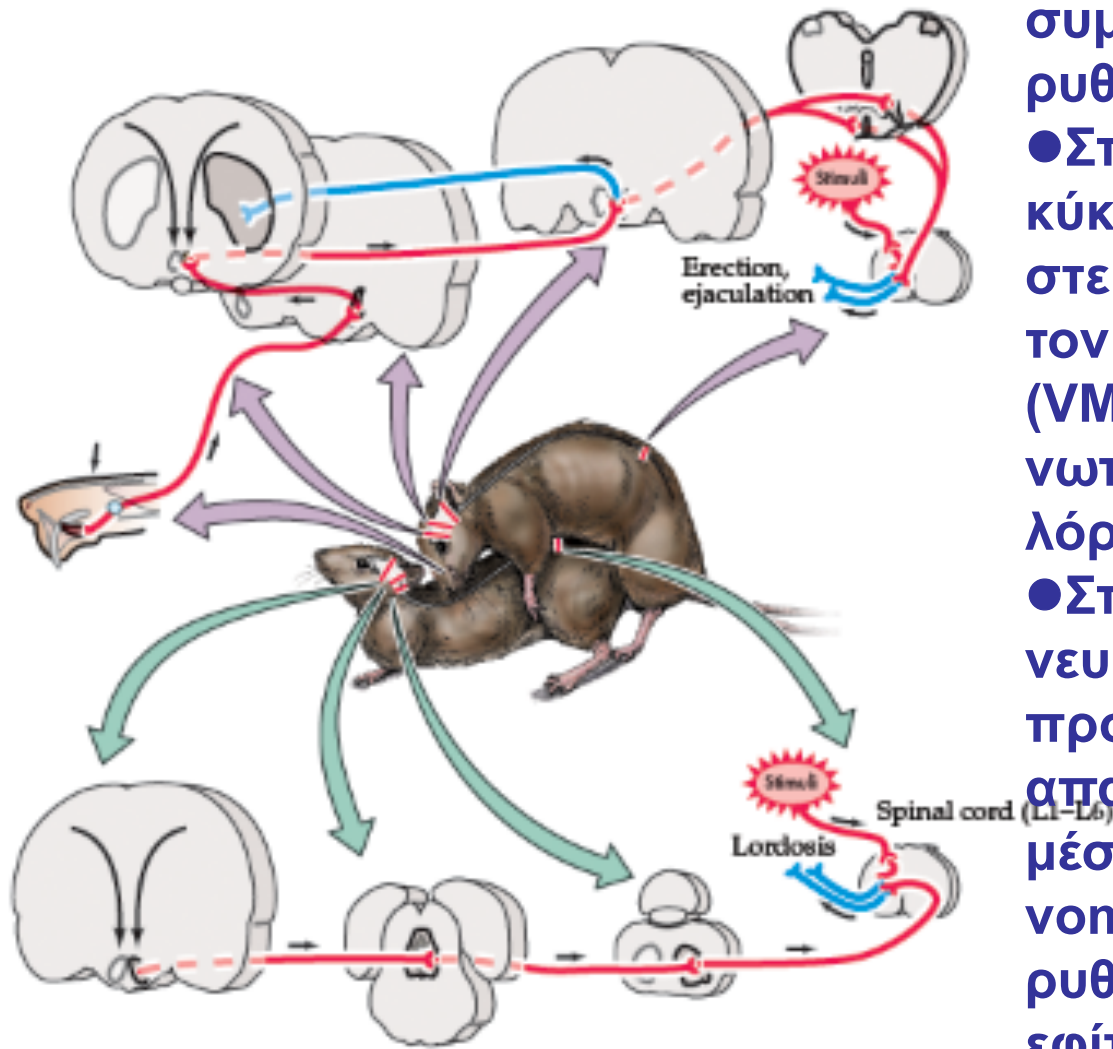
Στα θηλυκά είναι η μεσοκοιλιακή (ventromedial) περιοχή.

Στα αρσενικά η μέση προ-οπτική (medial preoptic) περιοχή του υποθαλάμου.

THE MIND'S MACHINE, Figure 8.20

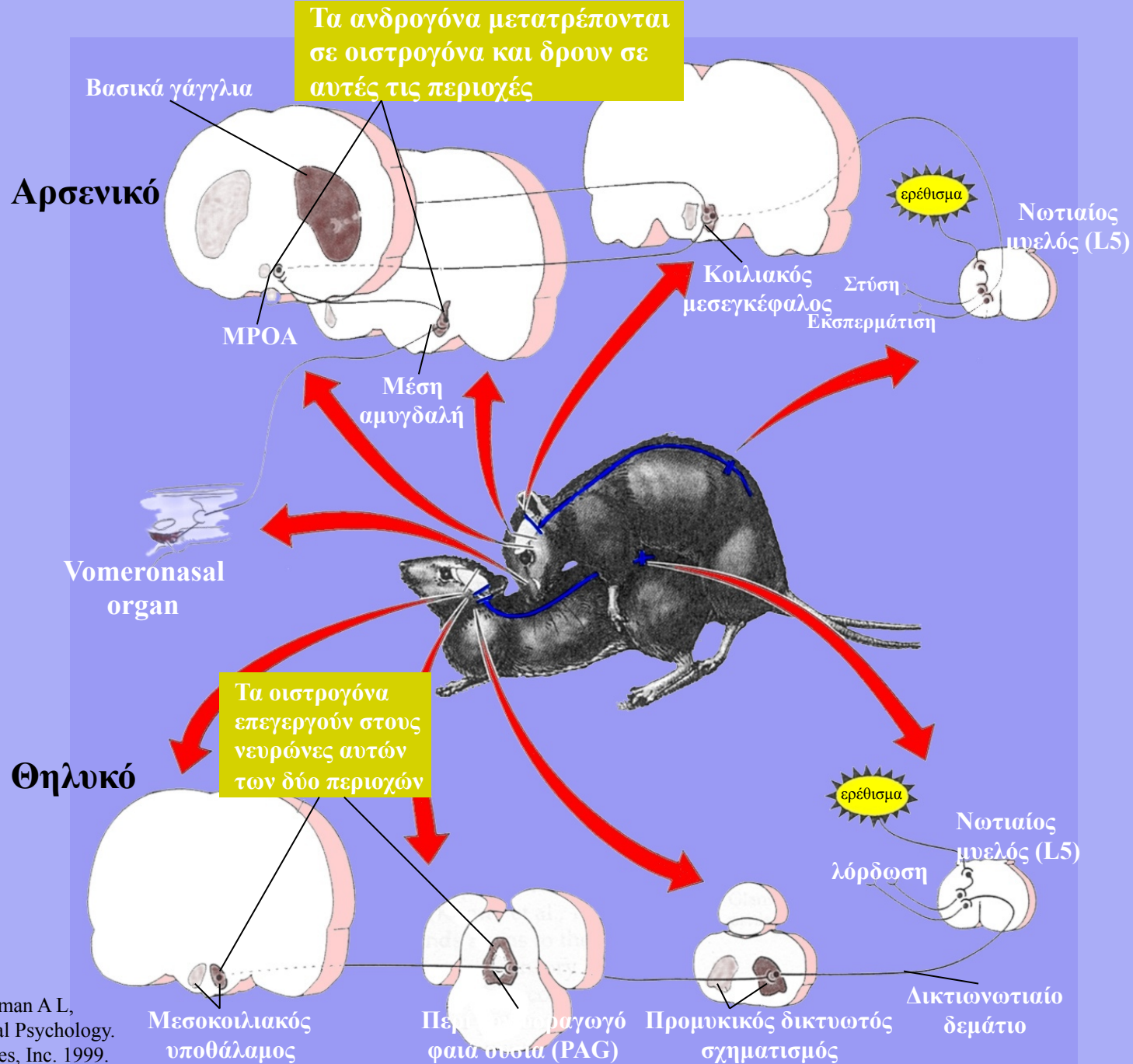
© 2012 Sinauer Associates, Inc.

Οι αναπαραγωγικές συμπεριφορές στα ζώα ρυθμίζονται από τις ορμόνες.

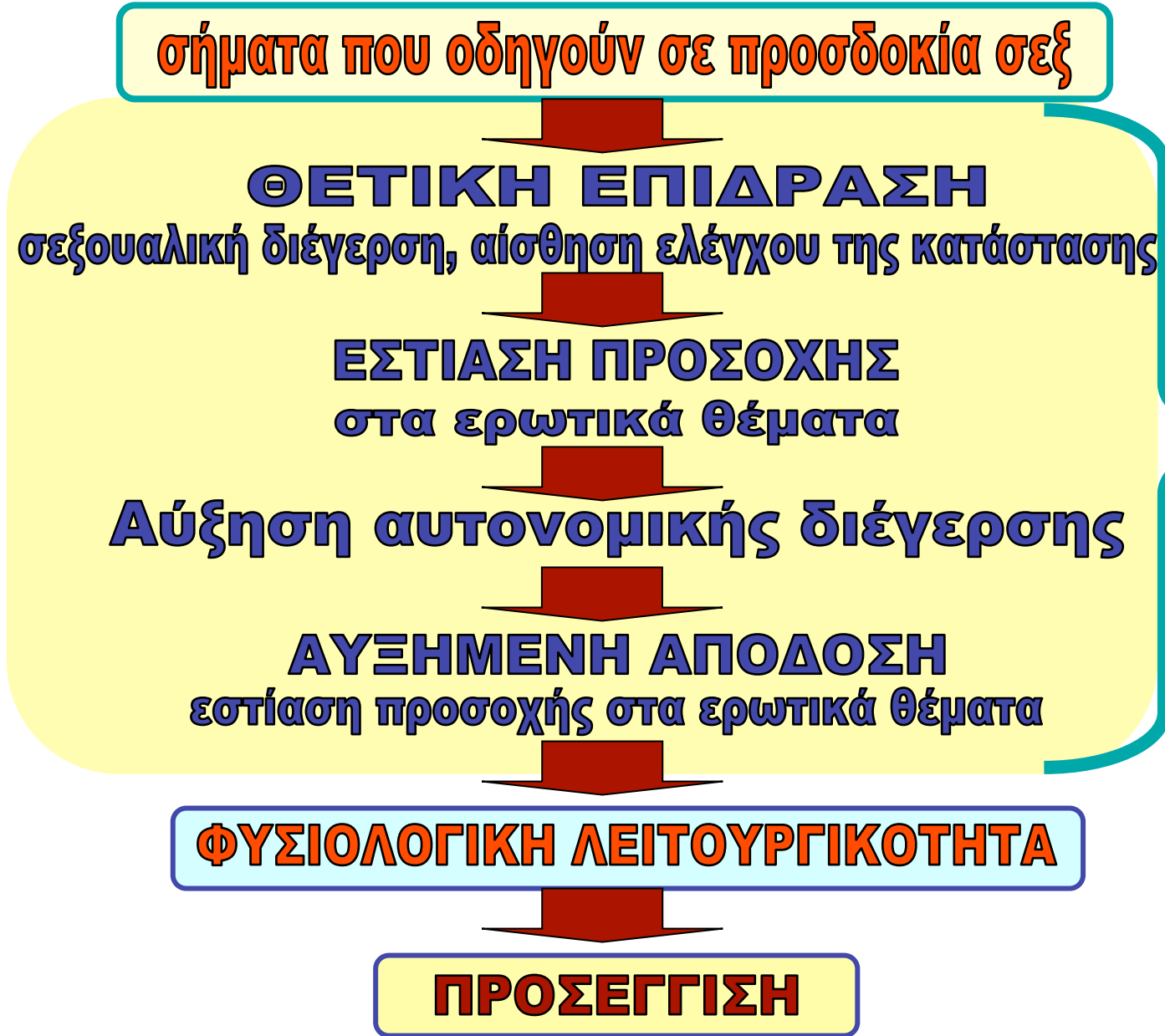
- Στα θηλυκά ποντίκια, ένα κύκλωμα ευαίσθητο στα στεροειδή προερχόμενο από τον μεσοκοιλιακό υποθάλαμο (VMH) κατευθύνεται στο νωτιαίο μυελό και ρυθμίζει τη λόρδωση.
- Στα αρσενικά ποντίκια, νευρώνες από τη μέση προοπτική περιοχή (mPOA) απαρτιώνουν ώσεις από τη μέση αμυγδαλή και το vomeronasal organ (VNO) και ρυθμίζουν την συμπεριφορά εφίππευσης.

ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΚΥΚΛΩΜΑΤΑ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΣΤΑ ΤΡΩΚΤΙΚΑ

ΓΝΩΣΙΑΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΥΘΩΣΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΔΙΕΓΕΡΣΗΣ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ

ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ

Παράμετροι που ενέχονται στο προσδιορισμό μιας διαταραχής

Σεξουαλικός Προσανατολισμός

Ορισμός σεξουαλικού προσανατολισμού

**Ο όρος «σεξουαλικός
προσανατολισμός»
περιγράφει το φύλο του
προτιμώμενου ερωτικού
συντρόφου**

LeVay S. Gay, Straight, and the reason why. OUP. 2011

Ορισμός σεξουαλικού προσανατολισμού

Ο όρος «σεξουαλικός προσανατολισμός» δηλαδή, περιγράφει το φύλο του ατόμου από τον οποίο κάποιος **έλκεται σεξουαλικά/ερωτικά**

LeVay S. Gay, Straight, and the reason why. OUP. 2011

Παράμετροι στον ορισμό του σεξουαλικού προσανατολισμού

◆ **Συναισθηματική**

Είναι η επιθυμία για ψυχολογική ένωση η οποία δεν είναι απαραίτητο να εκφράζεται και με σεξουαλική επαφή

◆ **Συμπεριφορική**

Είναι η επιθυμία να εμπλακεί σε σωματική σεξουαλική επαφή

**Σταθερότητα
σεξουαλικού
προσανατολισμού**

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός σταθερό χαρακτηριστικό;

Φαίνεται ότι πρώτα εγκαθιδρύεται η καθεαυτόν αίσθηση του φύλου ως άρρεν ή θήλυ και μετά αποκλείει κανείς τα άτομα που δεν τον έλκουν ερωτικά.

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός σταθερό χαρακτηριστικό;

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός είναι, για την πλειονότητα των ανθρώπων, ένα σταθερό χαρακτηριστικό.

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός σταθερό χαρακτηριστικό;

Μια ψυχολόγος από το πανεπιστήμιο Utah παρακολούθησε **89** γυναίκες που δήλωσαν ότι ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός δεν ήταν ετεροφυλόφιλος.

Μετά από 10 χρόνια **μόνο 8** από αυτές τις γυναίκες δήλωναν μη ετεροφυλόφιλες.

Diamon L.M. (2003). Was it a phase? Young women's relinquishment of lesbian/bisexual identities over a 5-years period. *Pers Soc Psychol.* 84, 352-364. Diamon L.M. (2008). *Sexual fluidity. Understanding women's love and desire.* Boston: Harvard University Press.

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός σταθερό χαρακτηριστικό;

	Ετεροφυλόφιλοι	Έλξη προς ίδιο φύλο
Άνδρες N=448		
21 ετών	443 (99%)	
26 ετών		3 (<1%)
Γυναίκες N=430		
21 ετών	422 (98%)	
26 ετών		6 (1,6%)

Dickson,N., Paul,C & Herbison,P. (2003). Same-sex attraction in a birth cohort:prevalence and persistence in early adulthood. Soc Sci Med. 56, 1607-1615.

ОРОЛОГІА

ΟΡΟΛΟΓΙΑ

- ◆ Το πρόθεμα "homo" "ομο" προέρχεται από την ελληνική λέξη όμοιος.
- ◆ Ο λεσβιασμός προσδιορίζει συνήθως γυναικεία ομοφυλοφιλία.
- ◆ gay (γκέι) =ομοφυλόφιλος.
- ◆ straight (στρέιτ) ετεροφυλόφιλος.

Randall L. Sell : Archives of Sexual Behavior, 26, 6, 643-658, 1997, Kaplan & Sadock 2000.

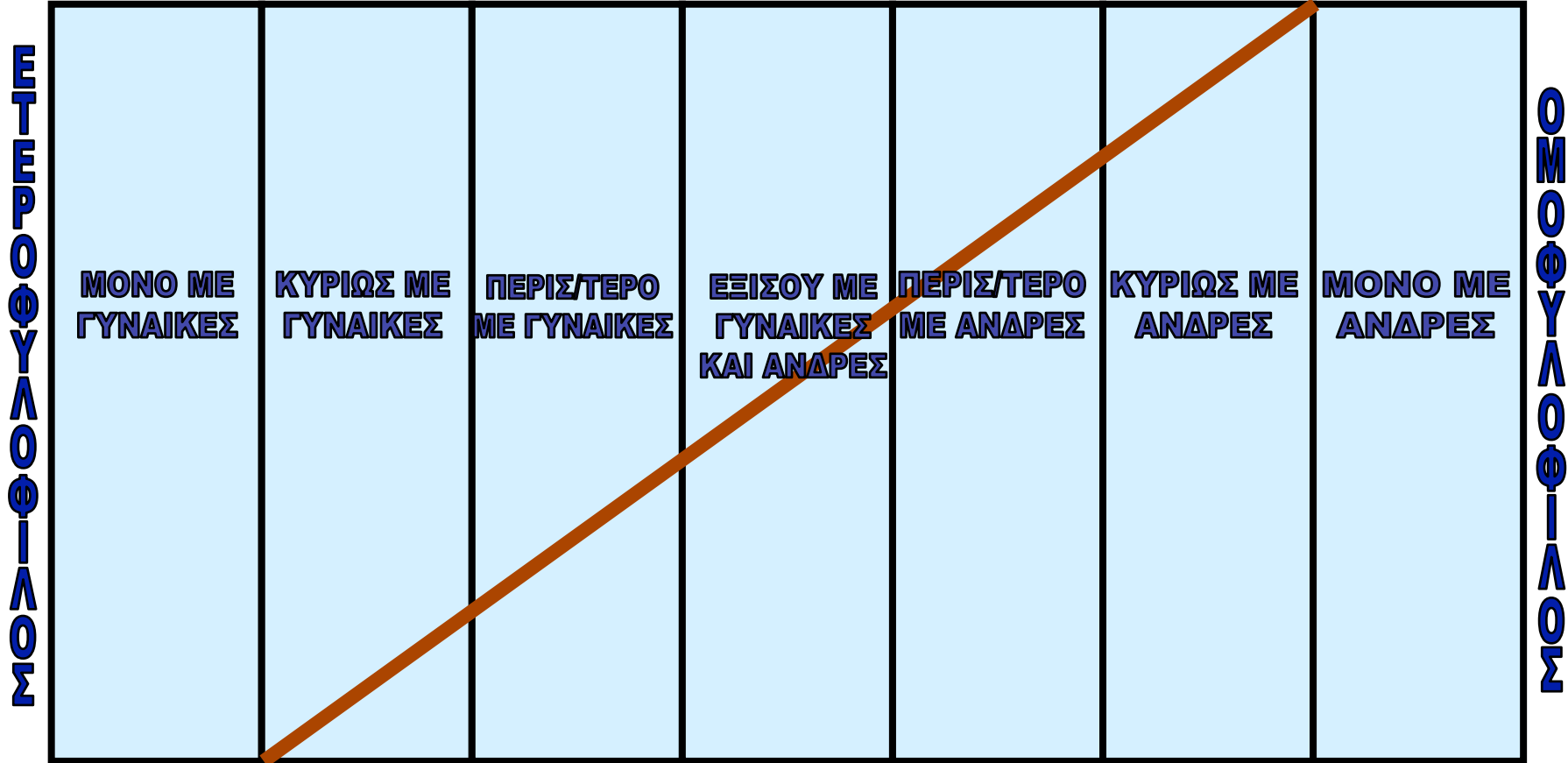
ΟΡΟΛΟΓΙΑ

- ◆ **Bisexual (δισεξουαλικός)=** ομοφυλόφιλος που μπορεί να διατηρεί και ετερόφυλες σεξουαλικές σχέσεις.
- ◆ **Ambisexuality (amphisexuality)**
αμφισεξουαλικότητα= άτομα που έλκονται εξίσου και από τα δύο φύλα και απολαμβάνουν τις σχέσεις και με τα δύο φύλα).

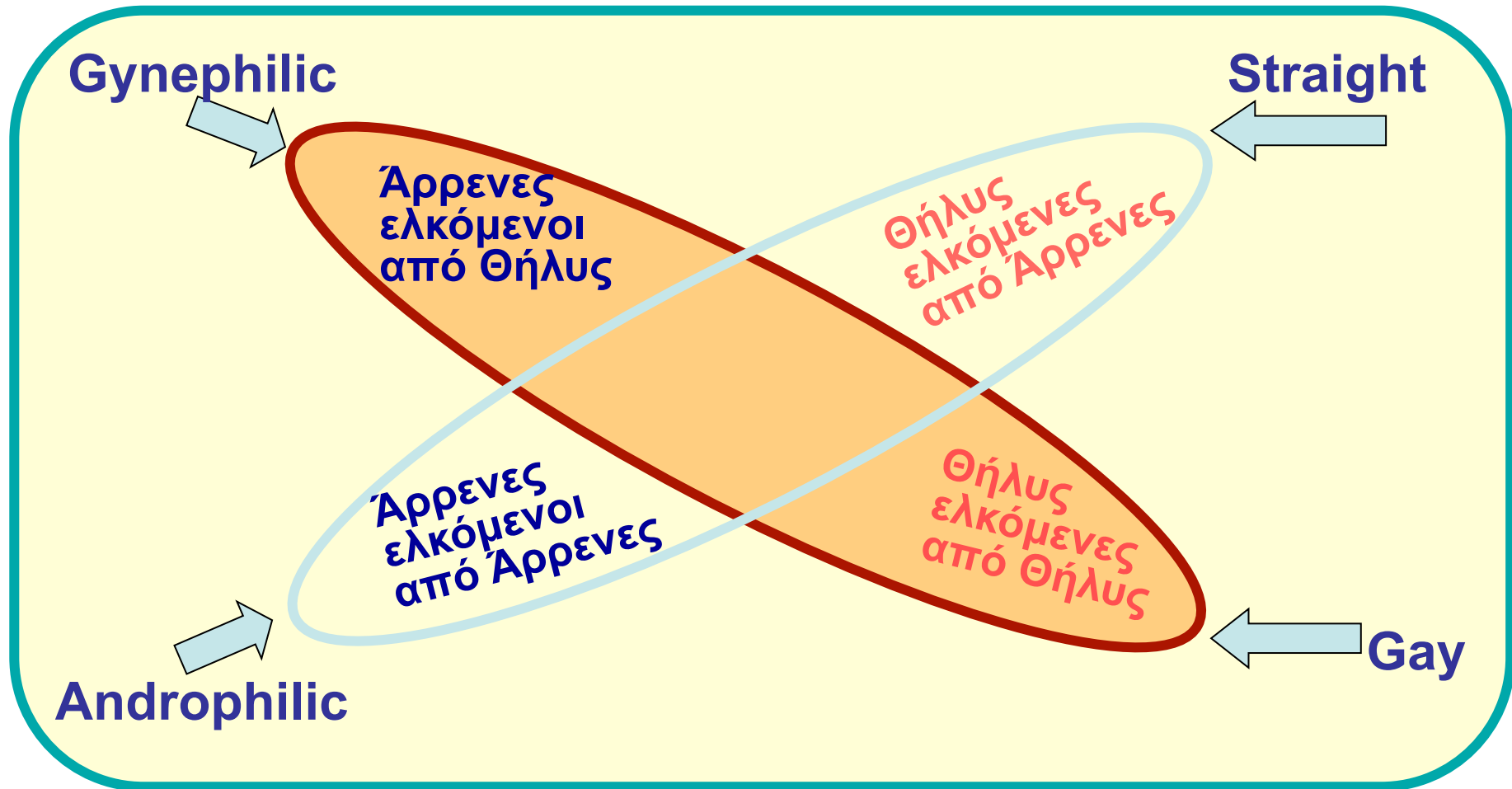
Randall L. Sell : Archives of Sexual Behavior, 26, 6, 643-658, 1997,
Kaplan & Sadock 2000.

**Κατηγοριοποίηση
Σεξουαλικής
Συμπεριφοράς**

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΤΑ KINSEY

Η Έκφραση του Σεξουαλικού Προσανατολισμού κατά τον LeVay

LeVay S. Gay, Straight and the Reason Why. Oxford University Press, 2011 (pp 6)

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ
ΤΗΣ
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

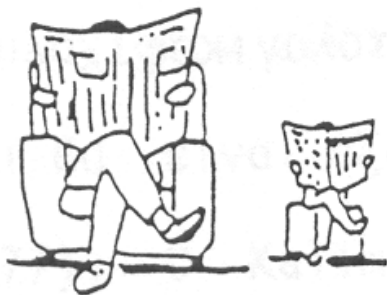

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

- Είναι μερικοί άνθρωποι προγραμματισμένοι να γίνουν ομοφυλόφιλοι εξ' αιτίας **έμφυτων** στοιχείων;
- Η ομοφυλοφιλία είναι **μαθημένη** συμπεριφορά, επηρεασμένη από περιβαλλοντικούς παράγοντες, όπως:
  - παιδικές εμπειρίες,
  - γονεϊκές σχέσεις,
  - εφηβικές σεξουαλικές συναναστροφές;

Γιατί ξεπέρασα το
οιδιπόδιο σύμπλεγμα

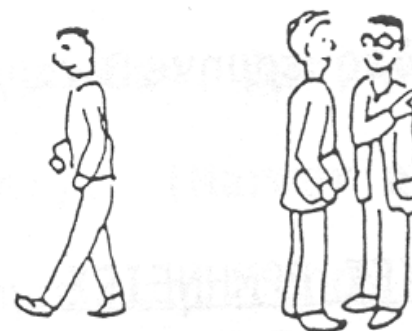

Γιατί μιμήθηκα τον
πατέρα ή άλλους
άρρενες συγγενείς

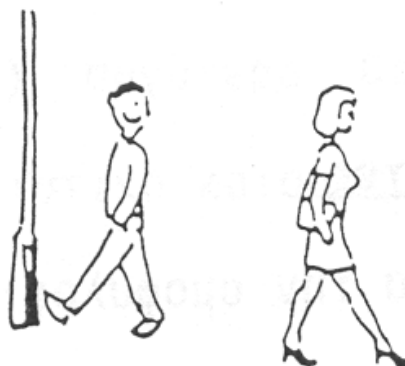
Γιατί είμαι
έτεροφυλόφιλος;

Γιατί είχα μη
στοργική μητέρα

Γιατί αντιπαθούσα
τα άτομα του ίδιου
φύλου

**Γιατί οι άνθρωποι είναι ετεροφυλόφιλοι;
Είναι «φυσικό», ή είναι μαθημένο;**

**Γιατί οι άνθρωποι είναι ετεροφυλόφιλοι;
Είναι «φυσικό», ή είναι μαθημένο;**

Δεν έχει βρεθεί
η αιτία της
ομοφυλοφιλίας

**Δεν ξέρουμε
που οφείλεται
η ομοφυλοφιλία**

ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΤΗΣ
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Βιολογικές ερμηνείες

Περιβαλλοντικές ερμηνείες

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Περιβαλλοντικές ερμηνείες

- Ψυχαναλυτικές θεωρίες
- Συμπεριφορική θεωρία
- Επίδραση των σεξουαλικών εμπειριών
- Social Constructionism
- Γνωσιακές μελέτες

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Βιολογικές ερμηνείες

- (1) Κληρονομική υπόθεση**
- (2) Γονιδιακή υπόθεση**
- (3) Ορμονική υπόθεση**

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Πώς μπορούν να επιβιώσουν τα γονίδια για την ομοφυλοφιλία;

Οι ομοφυλόφιλοι δεν έλκονται από τις γυναίκες και παράγουν σχετικά μικρότερο αριθμό απογόνων.

Τότε, θα ανέμενε κανείς ότι οποιοδήποτε και αν ήταν το αρχικό ποσοστό ενός πληθυσμού, το ποσοστό αυτό γρήγορα θα έπεφτε και θα έφτανε στο μηδέν.

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Είναι πολύ πιθανό να υπάρχει μια **πλειάδα γονιδίων**, ένα από τα οποία επιδρά στην θηλυκοποίηση των τμημάτων του εγκεφάλου που ελέγχουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό και ένα άλλο, η επίδραση του οποίου θα είναι να θηλυκοποιεί τις περιοχές του εγκεφάλου που επηρεάζουν την προσωπικότητα.

**ΠΟΣΟΣΤΑ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΤΑ ΑΔΕΛΦΙΑ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΟΥ**

Άρρενα

Μονοζυγωτικά δίδυμα	57%
Διζυγωτικά διδυμα	24%
Αδελφός	13%
Συνολική κληρονομική επιβάρυνση	53%

Θήλεα

Μονοζυγωτικά δίδυμα	50%
Διζυγωτικά διδυμα	16%
Αδελφός	13%
Συνολική κληρονομική επιβάρυνση	52%

**Ζυγίζοντας
τις γενετικές
ενδείξεις**

Ζυγίζοντας τις γενετικές ενδείξεις

Τα αποτελέσματα αυτών των μελετών προσφέρουν ισχυρές ενδείξεις ότι η ομοφυλοφιλία, πράγματι, έχει μια γενετική παράμετρο, αλλά, τα αποτελέσματα με κανένα τρόπο, δεν αναιρούν την επίδραση επίσης, περιβαλλοντικών παραγόντων. Ωστόσο, αρκετός αριθμός ερωτημάτων παραμένει, ακόμα και με αυτά τα αποτελέσματα.

Ζυγίζοντας τις γενετικές ενδείξεις

**Εάν η ομοφυλοφιλία, πράγματι, είναι γενετικά προκαθορισμένη, γιατί η οικογενειακή επιβάρυνση δεν είναι εντονότερη απ' ό τι είναι;
Γιατί υπάρχουν τόσες πολλές περιπτώσεις στις οποίες ο ένας από τους δύο μονοζυγωτικούς διδύμους είναι ομοφυλόφιλος και ο άλλος ετεροφυλόφιλος.**

Ζυγίζοντας τις γενετικές ενδείξεις

Και αν ακόμα είναι αλήθεια ότι μερικές περιπτώσεις ομοφυλοφιλίας είναι "βιολογικές" υπάρχει πάλι μια άλλη ερώτηση που χρειάζεται απάντηση : Υπάρχει **ένας** γενετικός παράγοντας που επηρεάζει τους μηχανισμούς του εγκεφάλου που καθορίζουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή μερικά άτομα που γίνονται ομοφυλόφιλα απλά κληρονομούν μια **προδιάθεση** για κάποια προσωπικότητα που με την σειρά της έχει ως αποτέλεσμα την ομοφυλοφιλία;

(Byne 1994)

Ζυγίζοντας τις γενετικές ενδείξεις

Και αν ακόμα είναι αλήθεια ότι μερικές περιπτώσεις ομοφυλοφιλίας είναι "βιολογικές" υπάρχει πάλι μια άλλη ερώτηση που χρειάζεται απάντηση : Υπάρχει **ένας** γενετικός παράγοντας που επηρεάζει τους μηχανισμούς του εγκεφάλου που καθορίζουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή μερικά άτομα που γίνονται ομοφυλόφιλα απλά κληρονομούν μια **προδιάθεση** για κάποια προσωπικότητα που με την σειρά της έχει ως αποτέλεσμα την ομοφυλοφιλία;

(Byne 1994)

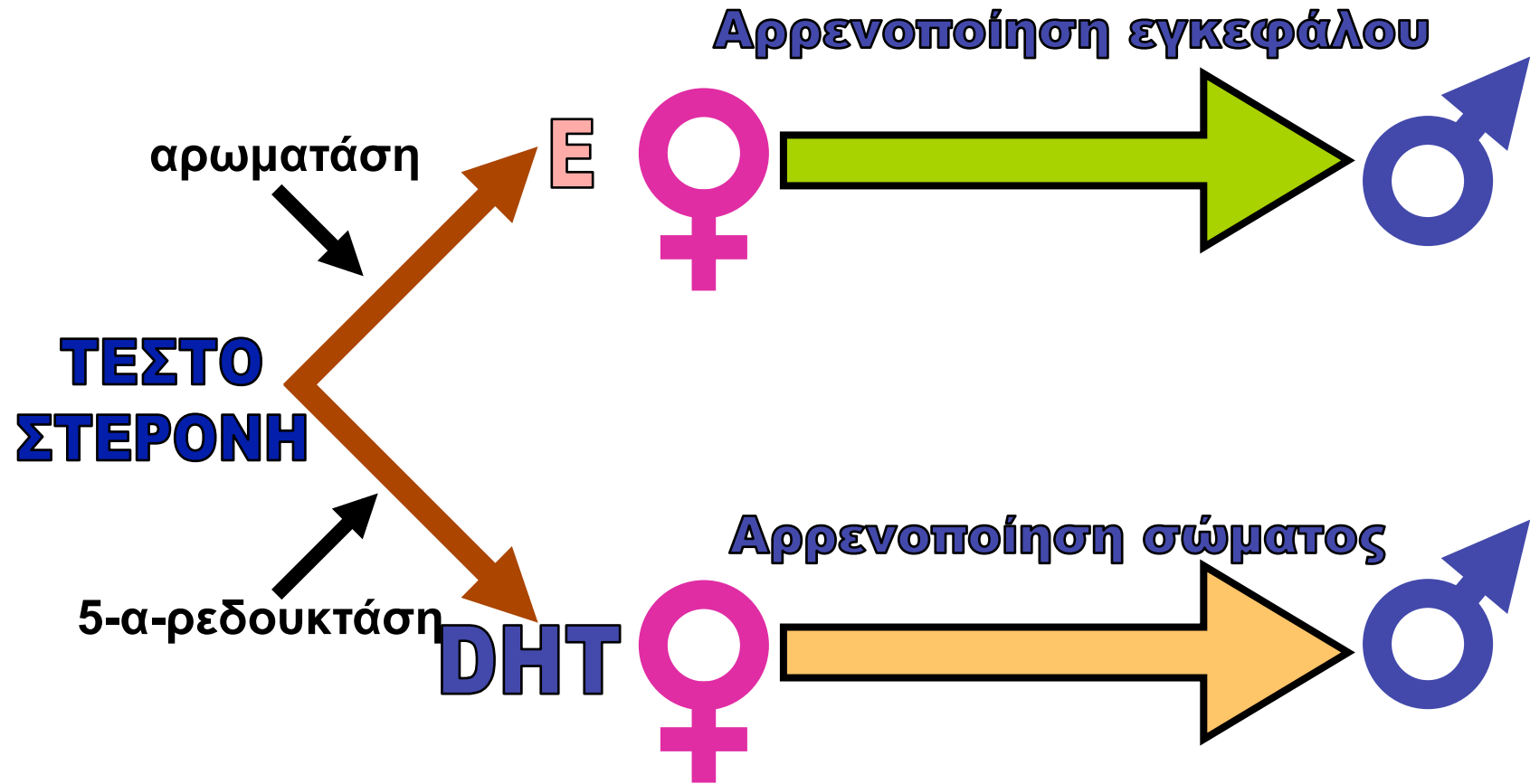
Ζυγίζοντας τις γενετικές ενδείξεις

Πρόσφατα ευρήματα, φαίνεται να ευνοούν την πλευρά των μηχανισμών του εγκεφάλου, αλλά και αυτά τα ευρήματα δεν είναι χωρίς αντιρρήσεις.

Ανάπτυξη του σεξουαλικού προσανατολισμού σύμφωνα με τη θεωρία των εμβρυικών ορμονών

ΦΥΛΕΤΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ

Ε=οιστρογόνα,

DHT=διυδροτεστοστερόνη Panksepp J. Affective neuroscience 1998

www.irisplaguna.es

Στην έρευνα του ο LeVay (1991) πραγματοποίησε νεκροψίες στον εγκέφαλο 41 ατόμων. Εξ αυτών:

19 ήταν ομοφυλόφιλοι άνδρες που πέθαναν όλοι από σύνδρομο επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας (AIDS).

16 ετεροφυλόφιλοι άνδρες (έξι πέθαναν από AIDS και 10 από άλλα αίτια)

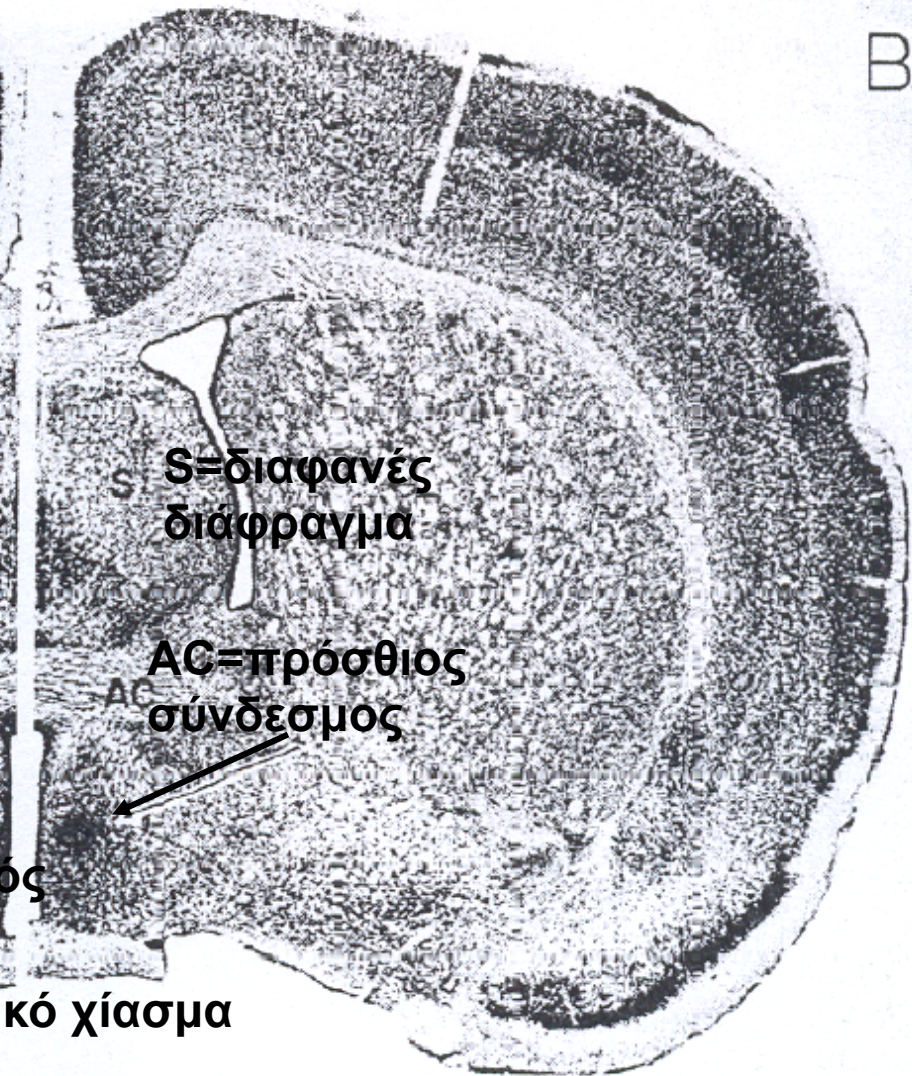
6 ετεροφυλόφιλες γυναίκες (μια πέθανε από AIDS και οι άλλες από άλλα αίτια).

Στην έρευνα αυτή ο LeVay αρχικά ανέδειξε διαφορά ανάμεσα σε ετεροφυλόφιλους άνδρες και γυναίκες και στη συνέχεια συνέκρινε τα αποτελέσματα με τους ομοφυλόφιλους άνδρες. Η διαφορά αφορούσε τον τρίτο διάμεσο πυρήνα του πρόσθιου υποθαλάμου (INAH-3). Συγκεκριμένα έδειξε ότι το μέγεθος του συγκεκριμένου πυρήνα είναι σημαντικά μικρότερο στις γυναίκες και στους ομοφυλόφιλους άνδρες σε σχέση με τους ετεροφυλόφιλους άνδρες.

A.

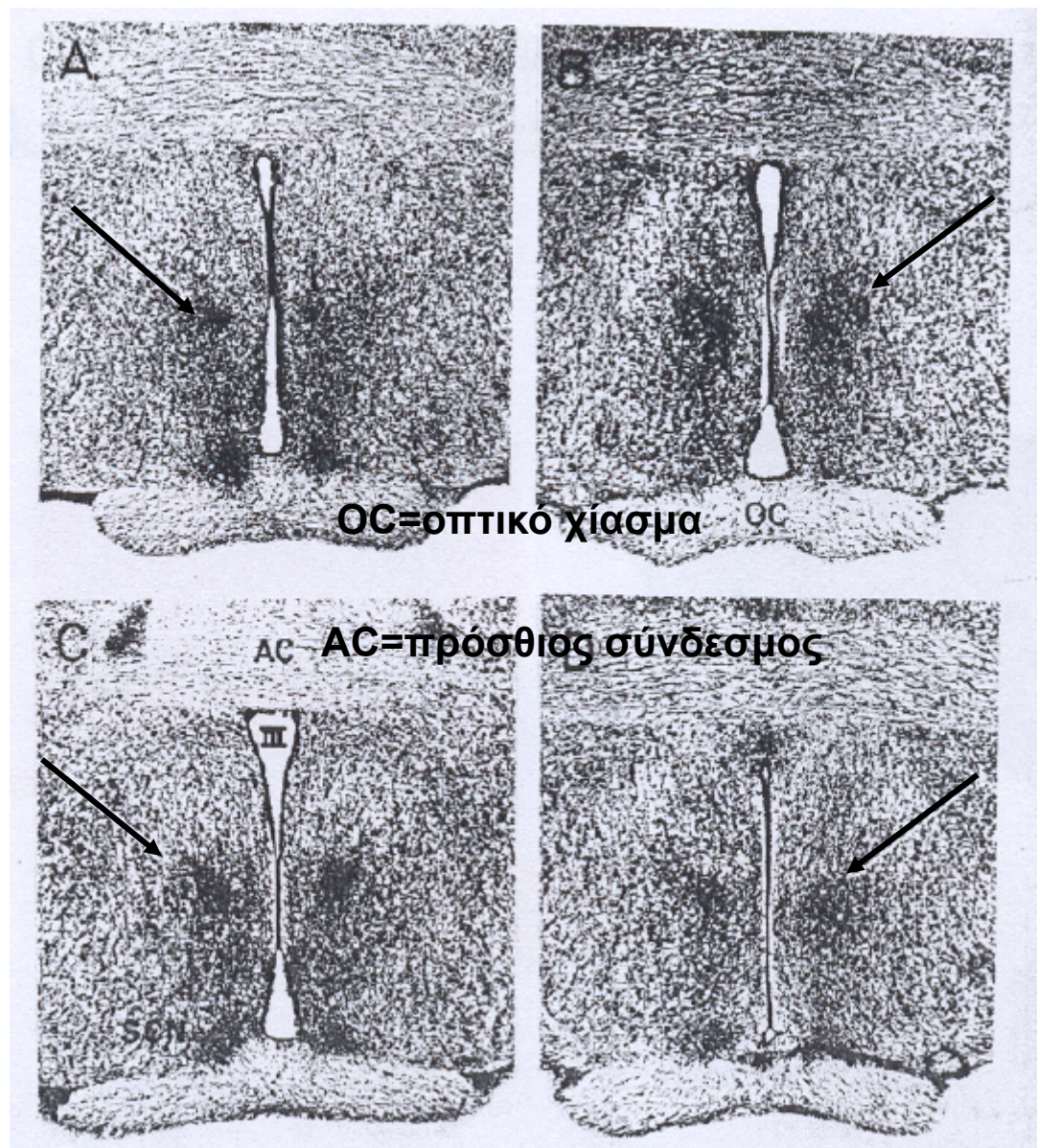

B.

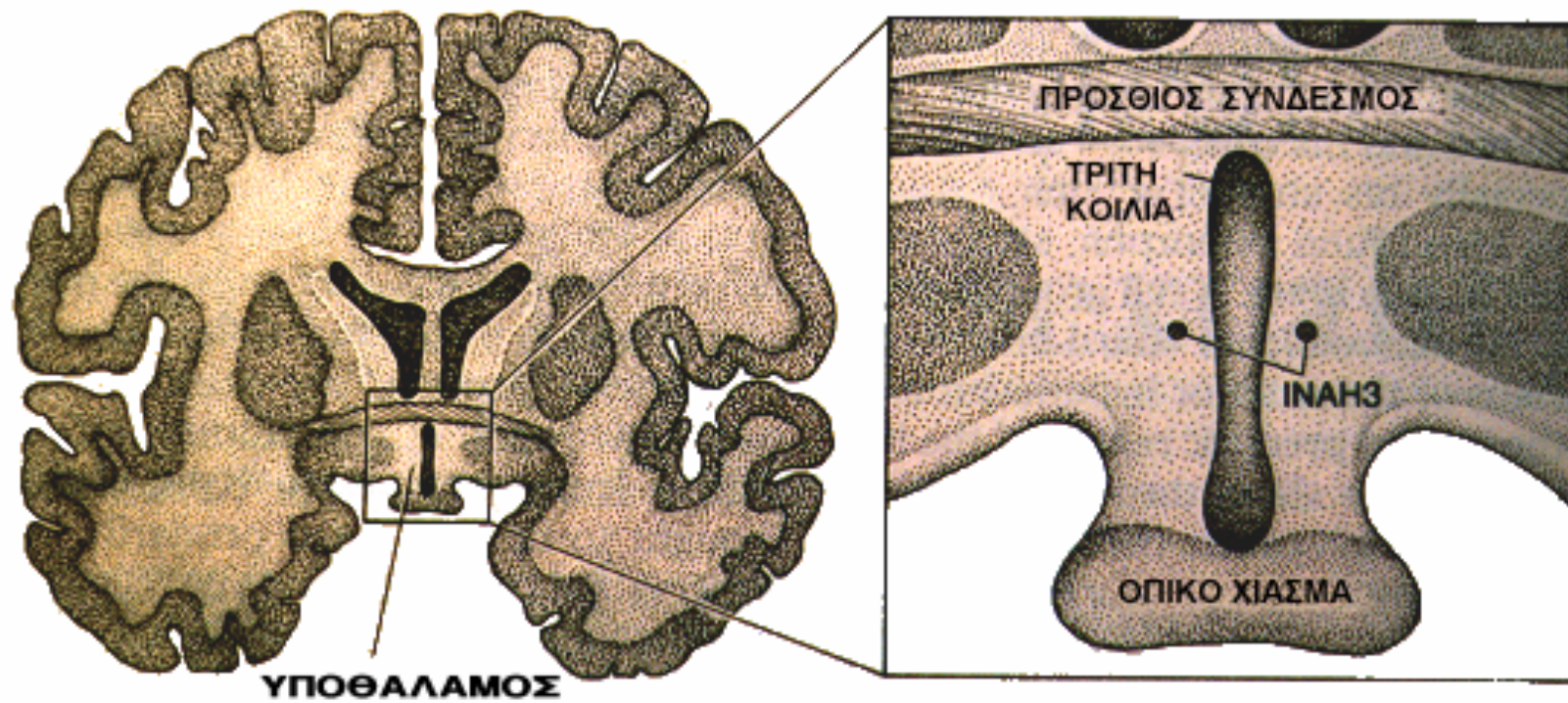

Τομή εγκεφάλου ενηλίκου θηλυκού (A) και αρσενικού (B) ποντικού θυσιασμένων 2 εβδομάδες μετά από γοναδεκτομή. Τα βέλη δείχνουν την αναλογία του μέσου προ-οπτικού πυρήνα που παρουσιάζει σημαντική διαφορά μεγέθους στα δύο φύλα.

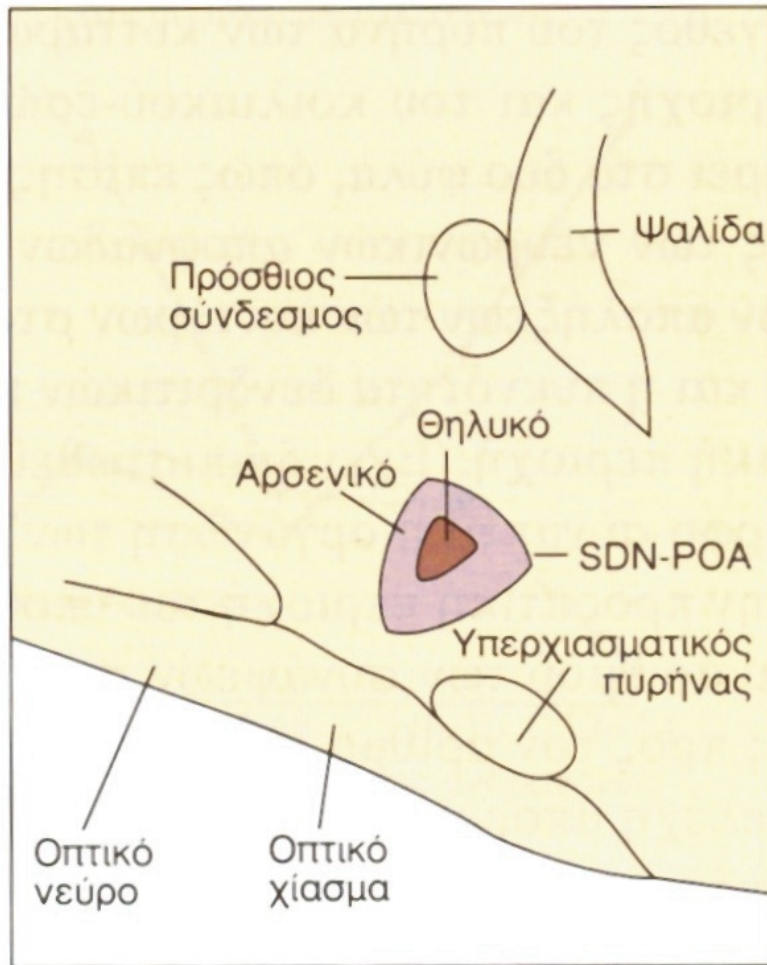
Gorski AR et al: Brain Research, 148, :333-346, 1978

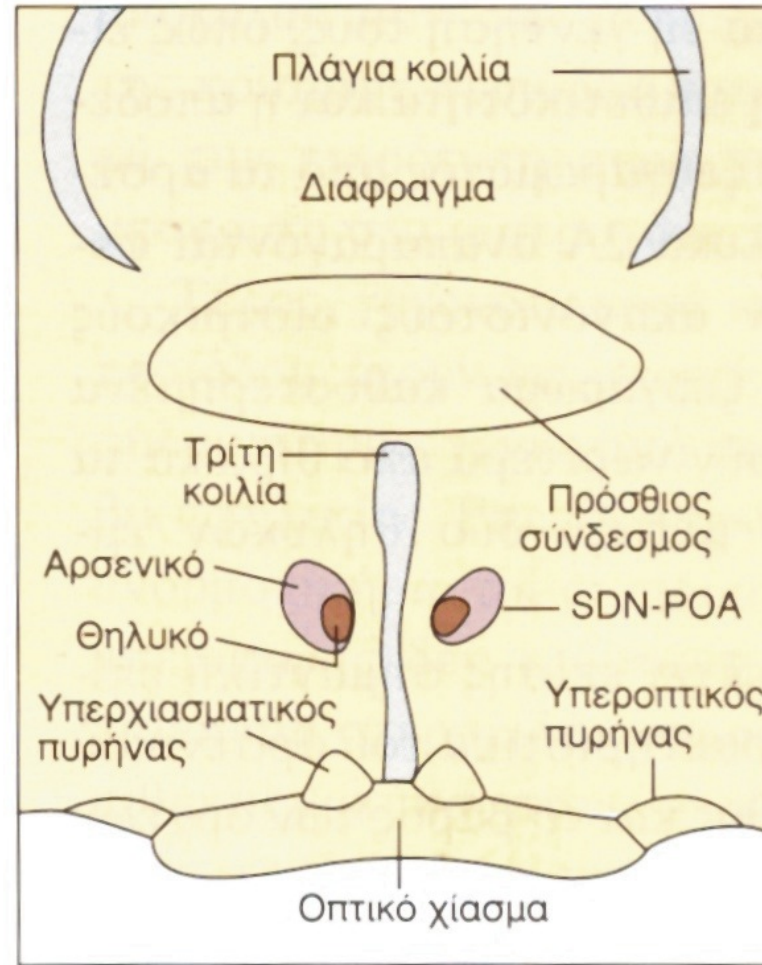
Εγκάρσιες τομές του μέσου προοπτικού πυρήνα (βέλη) σε θήλυ με αφαίρεση των γονάδων (A), σε άρρεν (B), σε αρρενοποιημένο θήλυ C, και ευνουχισμένου πριν την εφηβεία άρρενος (D).

A Οβελιαίο επίπεδο

B Εγκάρσιο επίπεδο

Ο φυλετικά δίμορφος πυρήνας της προ-οπτικής περιοχής (SDN-POA) είναι σημαντικά μικρότερος στους θηλυκούς επίμυς από ότι στους αρσενικούς.

Η μόνη προσπάθεια αναπαραγωγής των αποτελεσμάτων αυτής της έρευνας έδωσε διαφορούμενα αποτελέσματα (Byrne et al, 2001). Συγκεκριμένα, επιβεβαίωσε τη διαφορά στο μέγεθος του INAH-3 μεταξύ των δυο φύλων αλλά, αναφορικά με τους ομοφυλόφιλους άνδρες, βρήκε ότι ο πυρήνας αυτός ήταν λίγο μικρότερος από αυτόν των ετεροφυλόφιλων ανδρών, πλην η διαφορά δεν ήταν στατιστικά σημαντική.

Η έρευνα δέχτηκε αρκετή κριτική εξαιτίας μεθοδολογικών προβλημάτων τα σημαντικότερα από τα οποία ήταν το μικρό δείγμα, η υπεραντιπροσώπηση, ειδικά στους ομοφυλόφιλους άνδρες, των ανθρώπων που πέθαναν από AIDS και οι δυσκολίες που έχει μια έρευνα που βασίζεται σε νεκροτομικό υλικό (δυσκολία στη συλλογή πληροφοριών για τα άτομα του δείγματος κ.α).

Αξιολογώντας τα ευρήματα

- 1. Η εργασία χρειάζεται επανάληψη.**
- 2. Πολλοί από τους εγκεφάλους που εξέτασε ο LeVay προερχόντουσαν από θύματα του AIDS, αναδύοντας την πιθανότητα ότι η μείωση του μεγέθους του INAH-3 σχετίζεται κατά κάποιο τρόπο με την νόσο (ο LeVay ωστόσο, βρήκε σε μια μικρότερη ομάδα ότι ο INAH-3 ήταν μεγαλύτερος στους ετεροφυλόφιλους άνδρες που πέθαναν από AIDS).**

Αξιολογώντας τα ευρήματα

- (3) Η μελέτη του LeVay περιορίζεται μόνο σε άνδρες ομοφυλόφιλους, αφήνοντας ανοικτό το ερώτημα εάν υπάρχουν διαφορές μεταξύ ετροφυλοφίλων και ομοφυλοφίλων γυναικών.
- (4) Τέλος και το σπουδαιότερο, ακόμα και αν αυτά τα προβλήματα ξεπεραστούν και οι νευροανατομικές διαφορές μεταξύ ετεροφυλοφίλων και ομοφυλοφίλων ανδρών βρεθούν ότι είναι "πραγματικές", η ερώτηση παραμένει, τι συμπεράσματα μπορεί κανείς να βγάλει από αυτά;

Αξιολογώντας τα ευρήματα

Το πρόβλημα (και είναι πρόβλημα όλων των μελετών που εμπλέκουν συσχετίσεις), είναι, τι μπορούμε να συμπεράνουμε από αυτή τη συσχέτιση;

Αξιολογώντας τα ευρήματα

- Οι νευροανατομικές διαφορές μεταξύ ετροφυλοφίλων και ομοφυλοφίλων ανδρών, παίζουν ρόλο στην αιτιολογία της ομοφυλοφιλίας ή απλώς σχετίζονται με την ομοφυλοφιλία;
- Ποια είναι η πηγή αυτών των νευροανατομικών διαφορών;
- Είναι αποτέλεσμα γενετικών παραγόντων ή είναι αποτέλεσμα άλλων παραγόντων όπως πχ πρώιμων παιδικών εμπειριών;

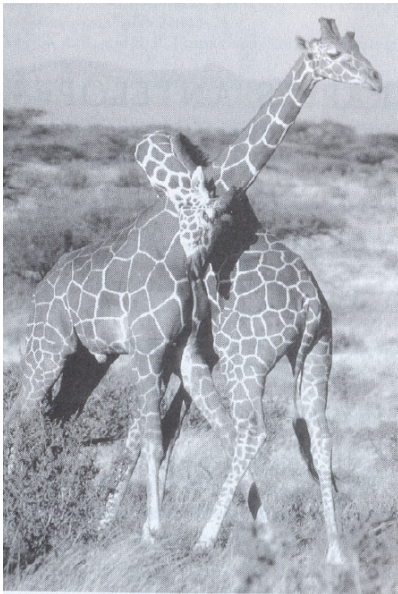
Αξιολογώντας τα ευρήματα

**Ο ίδιος ο LeVay υποστηρίζει
ότι είναι πολύ νωρίς να βγάλει
κανείς απόλυτα συμπεράσματα
από την εργασία του.**

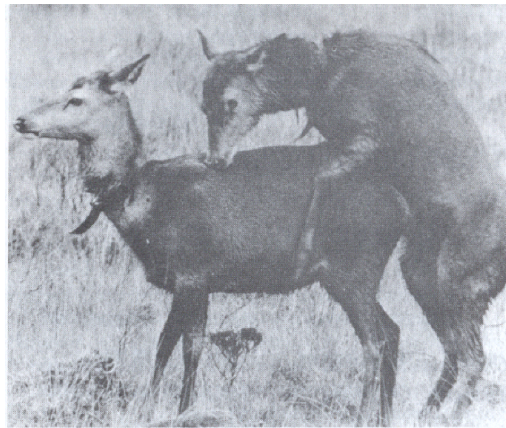
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ

ΣΤΑ ΖΩΑ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΕ ΖΩΑ

Two male Giraffes engaging in "necking" behavior

▲ A female Red Deer mounting another female

▲ A male Bonobo mounting another male from behind

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΣΤΑ ΖΩΑ (I)

➤ Είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι ανάλογες βιολογικές καταστάσεις και συμπεριφορές του είδους, έχουν ένα εξελικτικό συνεχές, παρά ένα ασυνεχές, ιδίως σε συγγενικά είδη.

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΣΤΑ ΖΩΑ (I)

➤ Ομοφυλικού τύπου σεξουαλικές συμπεριφορές

έχουν περιγραφεί σε όλα τα θηλαστικά είδη που έχουν μελετηθεί.

Πιο συχνές στα νεαρά ζώα παρά στα ενήλικα και στα περισσότερα είδη είναι πιο συχνές στα αρσενικά παρά στα θηλυκά.

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΣΤΑ ΖΩΑ (II)

- Ωστόσο, σε μερικά πρωτεύοντα είδη, ομόφυλες δραστηριότητες όπου η σεξουαλική διέγερση να φαίνεται ότι είναι μια σημαντική παράμετρος, είναι πιο συχνές στα θηλυκά παρά στα αρσενικά.
- Στα ενήλικα αρσενικά ομόφυλες δραστηριότητες συμβαίνουν πιο συχνά ανάμεσα σ' αυτά που βρίσκονται περιφερειακά στη ομάδα ή είναι υποδεέστερα (στη ομάδα).

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΣΤΑ ΖΩΑ (III)

➤ Εκτός από αυτές της φανερές και πανταχού παρούσες **ομόφυλες** συμπεριφορές στα θηλαστικά είδη, δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι οι ομόφυλες δραστηριότητες μεταξύ ενηλίκων σε άγρια κατάσταση συνοδεύονται από σεξουαλική διέγερση.

Αποδίδονται σε μηχανισμό δημιουργίας δεσμών ομάδος.

Σεξουαλικού τύπου συμπεριφορές στα ζώα

«Δεν έχω δει ποτέ εκσπερμάτιση κατά τη διάρκεια των σεξουαλικού τύπου συμπεριφορών μεταξύ αρσενικών ή προσπάθειες για πρωκτική διείσδυση»

(De Waal F. Σελ 138)

De Waal F. (2005) Ο πίθηκος μέσα μας. Μετάφραση: Μ. Μπονάτσου.
Εκδόσεις ΑΙΩΡΑ, Αθήνα 2007

BIOLOGICAL EXUBERANCE

ANIMAL HOMOSEXUALITY AND NATURAL DIVERSITY

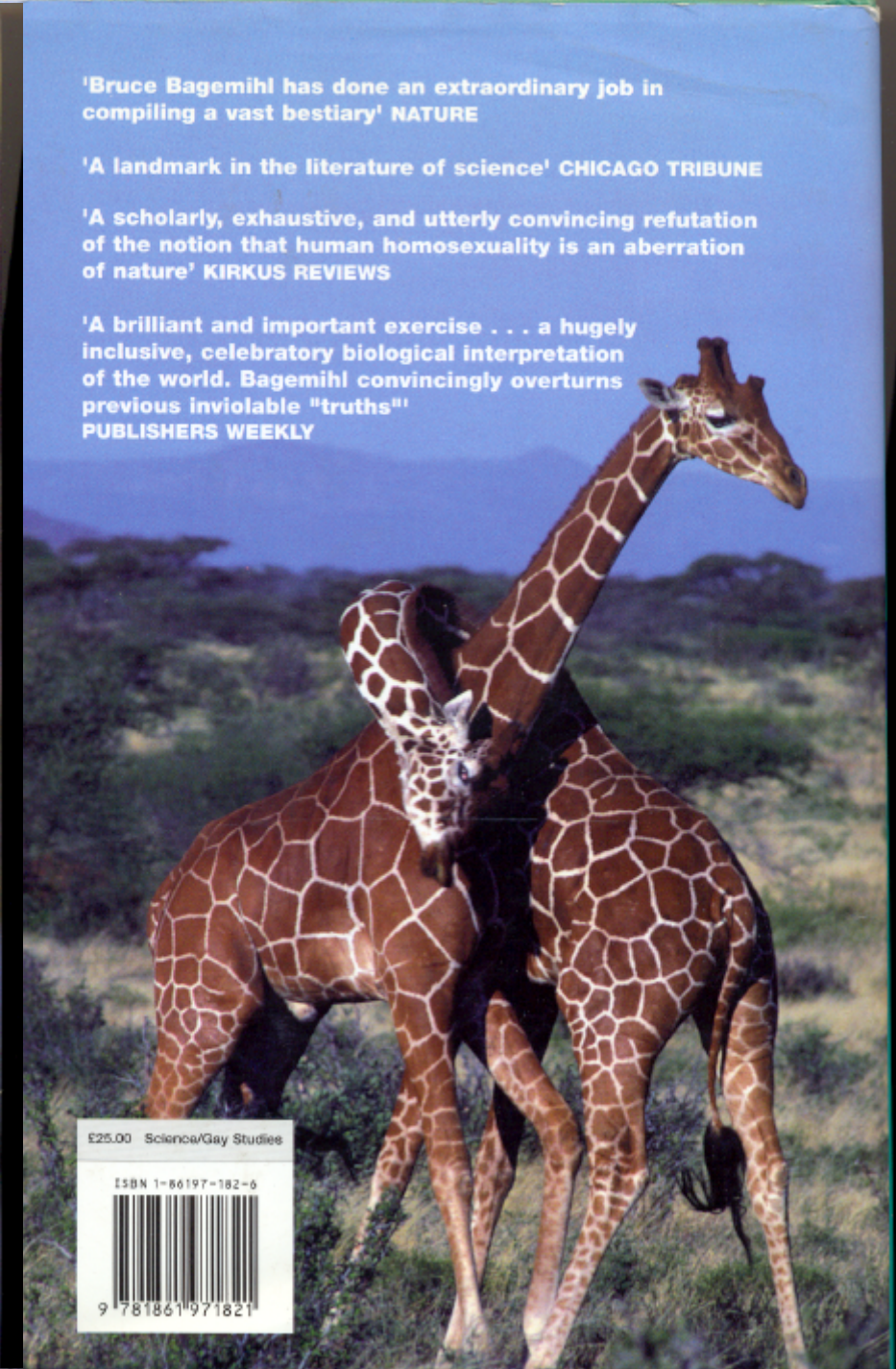
BRUCE BAGEMIHL

'Bruce Bagemihl has done an extraordinary job in compiling a vast bestiary' **NATURE**

'A landmark in the literature of science' **CHICAGO TRIBUNE**

'A scholarly, exhaustive, and utterly convincing refutation of the notion that human homosexuality is an aberration of nature' **KIRKUS REVIEWS**

'A brilliant and important exercise . . . a hugely inclusive, celebratory biological interpretation of the world. Bagemihl convincingly overturns previous inviolable "truths"' **PUBLISHERS WEEKLY**

£25.00 Science/Gay Studies

ISBN 1-86197-182-6

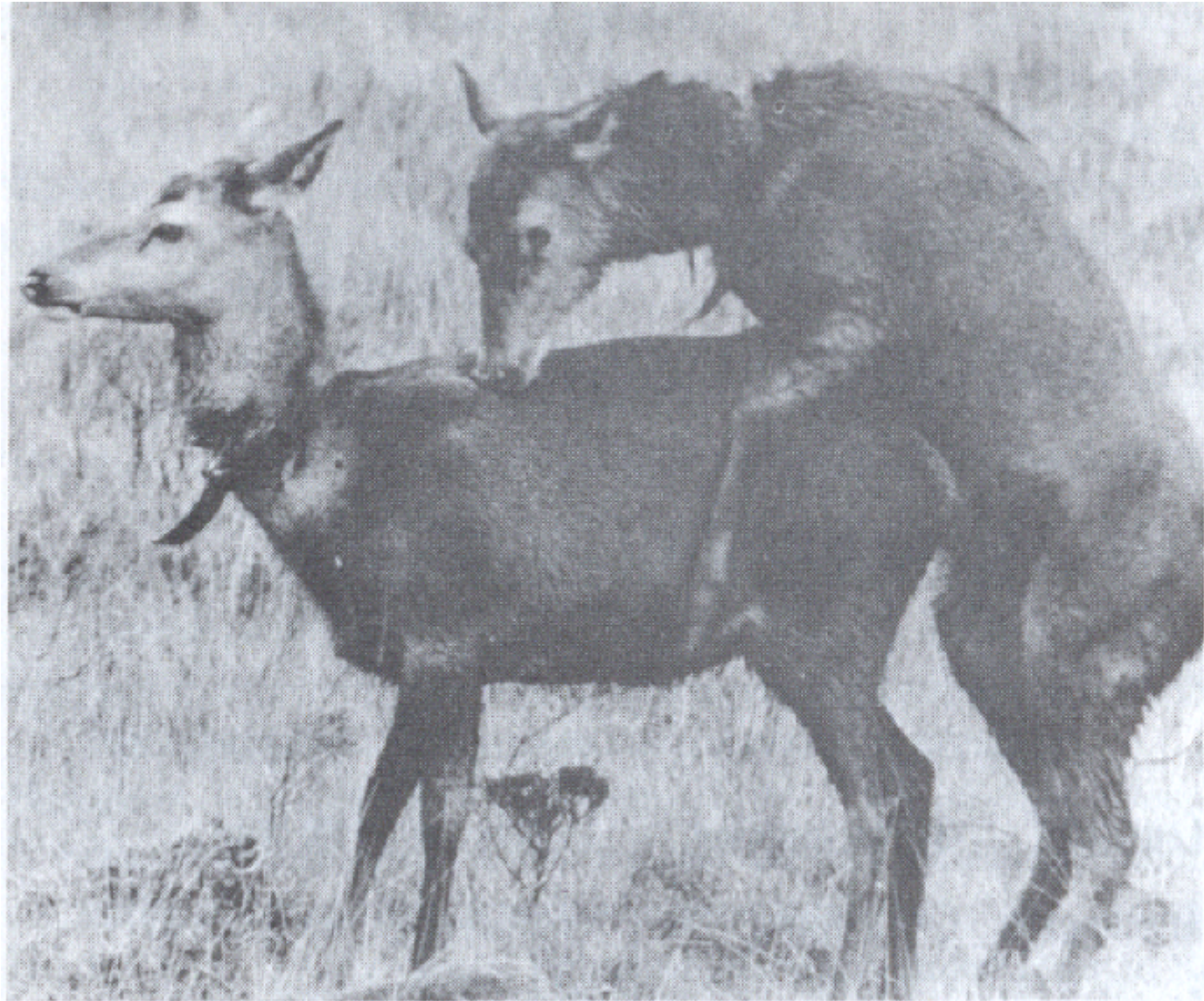
9 781861 971821

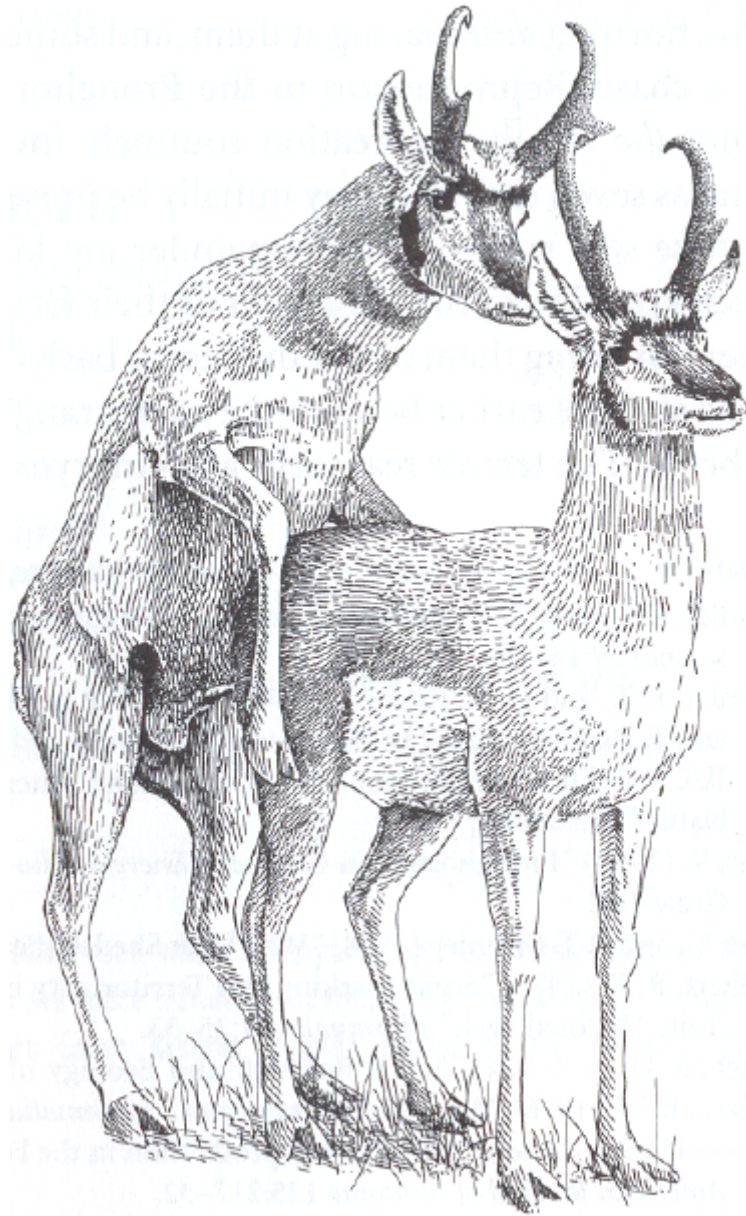
Two male Giraffes engaging in “necking” behavior

▲ *Homosexuality as a “masculine” activity: a male Bighorn ram mounts another ram. Males who mimic females in this species (behavioral transvestites) do not generally permit other males to mount them, unlike nontransvestite rams.*

▲ *A female Red Deer mounting another female*

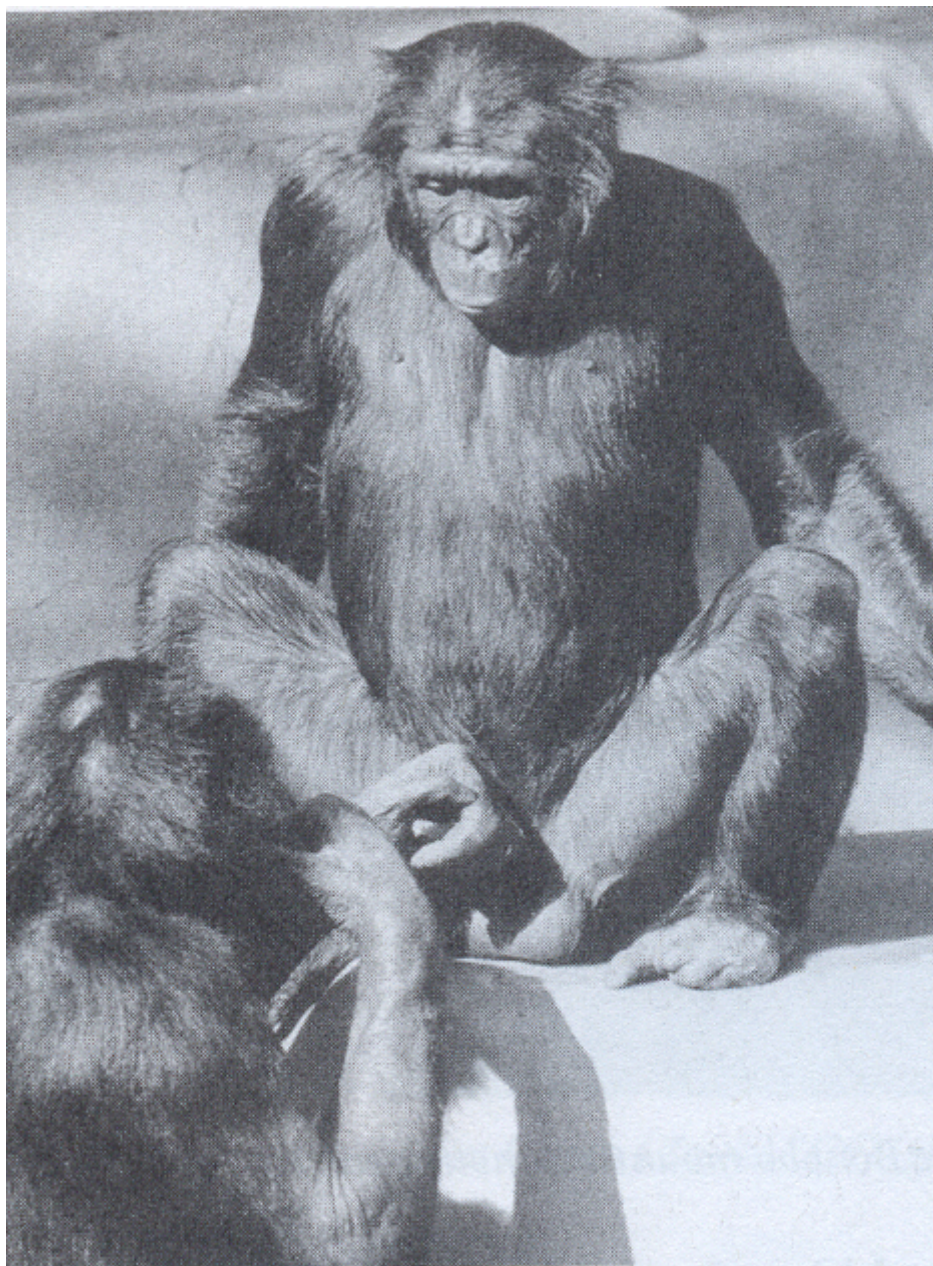

▲ *A male Pronghorn mounting another male*

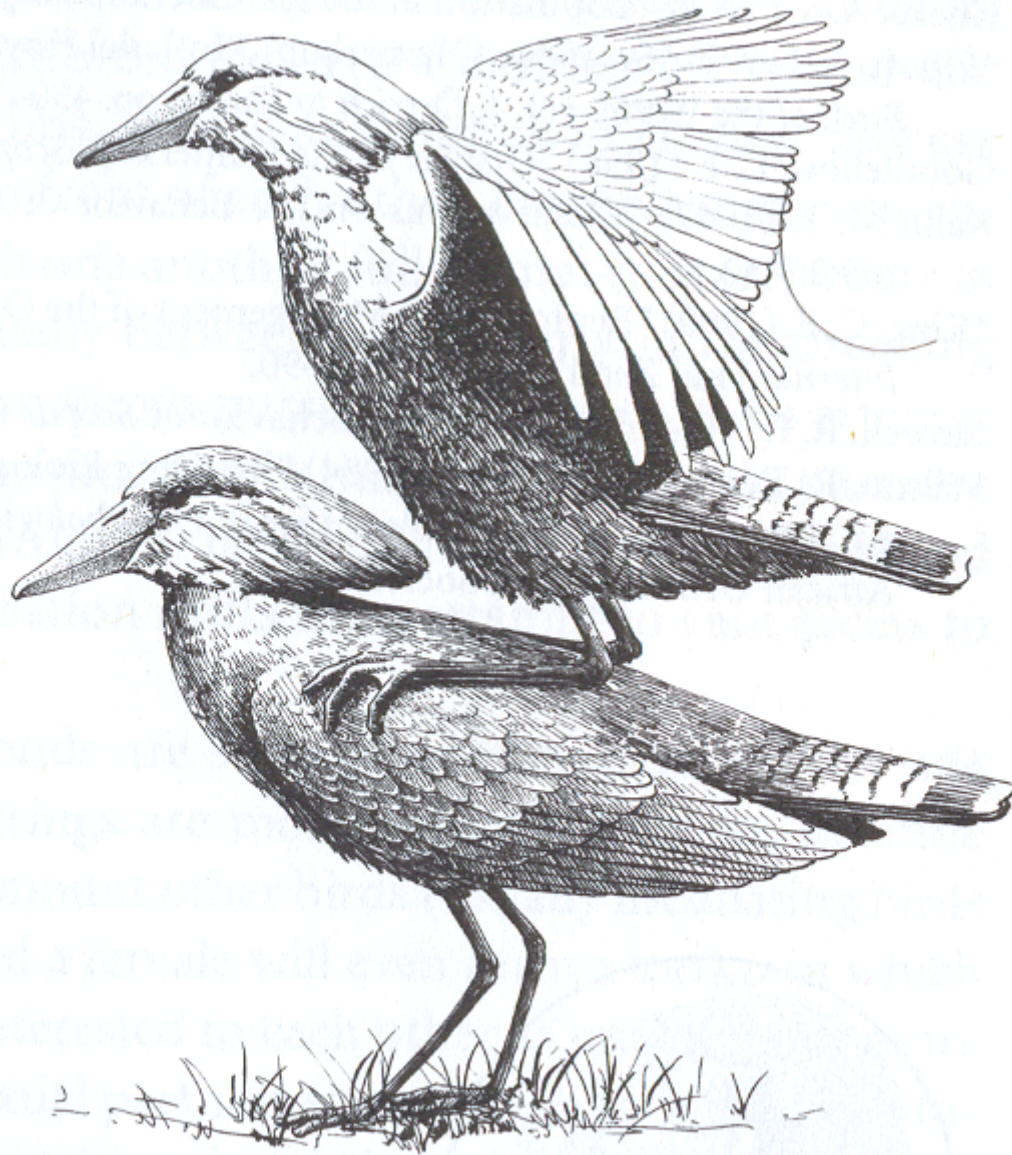

▲ *A male Bonobo mounting another male from behind*

▲ *An adult male Bonobo (left) manually stimulating the penis of a younger male*

▲ *A female Hammerhead mounting another female*

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΣΤΑ ΖΩΑ (XVI)

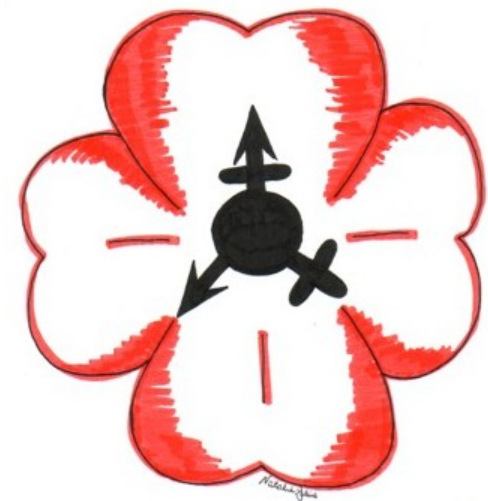
Σχόλιο:

➤ Η επισήμανση ομοφυλοφιλικής συμπεριφοράς σε ζώα σε φυσική κατάσταση είναι εξαιρετικά δύσκολη γιατί τα ζώα εμπλέκονται σε σεξουαλικές δραστηριότητες μόνο λίγες μέρες κατά την περίοδο του οίστρου. Έτσι αν ένα αρσενικό ζώο προσεγγίσει σεξουαλικά ένα άλλο αρσενικό θα αντιδράσει ίσως βίαια, απομακρύνοντας το άλλο. Είναι λοιπόν δύσκολο να παρατηρηθεί η ομοφυλοφιλική σεξουαλική συμπεριφορά.

10:00–11:00 Βιωματική δράση 1:

**Το βίωμα της διαφορετικής
ταυτότητας**

Διαταραχή Ταυτότητας Φύλου

**ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΥΣΦΟΡΙΑΣ ΦΥΛΟΥ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
(DSM-5)**

(κριτήριο 1)

**A. Έντονη ασυμβατότητα
μεταξύ του βιώματος του
φύλου και του ανατομικά
καθορισμένου φύλου,**

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΥΣΦΟΡΙΑΣ ΦΥΛΟΥ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ (DSM-5)

- 1. Έντονη επιθυμία να ανήκει στο άλλο φύλο ή επιμονή ότι ανήκει στο άλλο φύλο.**
- 2. Έντονη προτίμηση να ντύνονται με ρούχα του αντίθετου (ανατομικά) φύλου**
- 3. Έντονη προτίμηση στους ρόλους του ανατομικά αντίθετου φύλου στα παιχνίδια ή σε φανταστικά παιχνίδια.**
- 4. Έντονη προτίμηση σε παιχνίδια και αγωνίσματα που τυπικά ασχολούνται άτομα του αντίθετου (ανατομικά) φύλου.**

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΥΣΦΟΡΙΑΣ ΦΥΛΟΥ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ (DSM-5)

- 5. Έντονη προτίμηση επιλογής συντρόφου στα παιχνίδια από άτομα του άλλου (ανατομικά) φύλου.**
- 6. Έντονη απόρριψη των τυπικά για το ανατομικό τους φύλο, παιχνιδιών, αγωνισμάτων και δραστηριοτήτων.**
- 7. Έντονη απaréσκεια για τα γεννητικά τους όργανα.**
- 8. Έντονη επιθυμία για τα πρωτογενή και δευτερογενή χαρακτηριστικά του φύλου που ταιριάζουν με το επιθυμητό φύλο.**

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Σωματικές παρεμβάσεις

**ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ**

- 1. Πλήρως αντιστρεπτές παρεμβάσεις**
- 2. Μερικώς αντιστρεπτές παρεμβάσεις**
- 3. Μη αναστρέψιμες παρεμβάσεις**

**ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ**

1. Πλήρως αντιστρεπτές παρεμβάσεις

**Είναι η διαβίωση στο
επιθυμητό φύλο**

**ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ**

2. Μερικώς αντιστρεπτές παρεμβάσεις

Είναι η ορμονοθεραπεία

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Για να χορηγηθούν ορμόνες που καθυστερούν την ήβη πρέπει :

- (1) Στην παιδική και εφηβική ηλικία να έχει δείξει έντονα αντίθετη ταυτότητα κοινωνικού και σωματικού φύλου, και αποστροφή προς τους αναμενόμενους κοινωνικούς ρόλους και συμπεριφορές**
- (2) Η δυσφορία για το κοινωνικό και το σωματικό φύλο να έχει αυξηθεί σημαντικά με την έναρξη της ήβης**
- (3) Η οικογένεια να συμφωνεί και να συμμετέχει στη θεραπεία.**

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Για να να χορηγηθούν ορμόνες :

Οι έφηβοι μπορούν να θεωρούνται κατάλληλοι για την έναρξη αρρενοποιητικής ή θηλυκοποιητικής ορμονοθεραπείας από την ηλικία των 16 ετών, κατά προτίμηση με γονική συναίνεση.

Σε πολλές χώρες, οι δεκαεξάχρονοι είναι νομικά ενήλικες όσον αφορά στη λήψη ιατρικών αποφάσεων, και δεν απαιτείται γονική συναίνεση.

**ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ**

Μη αναστρέψιμες παρεμβάσεις

**Είναι οι χειρουργικές
επεμβάσεις**

**Τα κέντρα αυξάνονται συνεχώς και
όλα υπόσχονται το τέλειο
αποτέλεσμα!**

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

3. Μη αναστρέψιμες παρεμβάσεις:

Καμία χειρουργική παρέμβαση δε θα πρέπει να επιχειρείται πριν την ενηλικίωση και πριν να ζήσει τουλάχιστον **δυο έτη** στον κοινωνικό ρόλο του φύλου με το οποίο ταυτίζεται.

Το όριο των 18 ετών πρέπει να θεωρείται ως κριτήριο καταλληλότητας, και όχι ως ένδειξη από μόνο του για δραστική παρέμβαση.

**Προτεινόμενες
ελάχιστες ικανότητες
για να θεωρείται κάποιος
επαρκής ως ειδικός
επί των διαταραχών
ταυτότητας φύλου**

**The Harry Benjamin International Gender Dysphoria Association's
Standards Of Care For Gender Identity Disorders, Sixth Version 2001**

Ελάχιστα προσόντα Επαγγελματία Ψυχικής Υγείας

- 1. Master' s ή ισότιμο πτυχίο σε κάποιον τομέα κλινικής συμπεριφορικής επιστήμης, από εκπαιδευτικό ίδρυμα αναγνωρισμένο από το κράτος.**
- 2. Εξειδικευμένη εκπαίδευση και άνεση στη διάγνωση όλων των Σεξουαλικών Διαταραχών.**
- 3. Εξειδικευμένη εκπαίδευση και άνεση στην ψυχοθεραπεία.**
- 4. Δια βίου εκπαίδευση στη θεραπεία των διαταραχών ταυτότητας φύλου,**

Royal College of Psychiatrists ' statement on sexual orientation

The Royal College of Psychiatrists considers that sexual orientation is determined by a combination of **biological** and postnatal **environmental factors**. There is no evidence to go beyond this and impute any kind of choice into the origins of sexual orientation.

Royal College of Psychiatrists ' statement on sexual orientation
Retrieved 31 March 2015.

[Roy and Silo](#), two [New York Central Park Zoo](#) male [chinstrap penguins](#) similar to those pictured, became internationally known when they coupled and later were given an egg that needed hatching and care, which they successfully did.[\[247\]](#)